

... Janez Cvirn ...

FINANČNO POSLOVANJE DRUŽINE MARKA VINCENCA LIPOLDA V LETIH 1867—1871 IN 1878—1883

UVOD

Marko Vincenc Lipold se je rodil 19. januarja 1816 v Mozirju, v dokaj premožni svobodniški družini.¹ Kot tretji sin uglednega tržana in kasnejšega mozirskega župana Marka Jurija Lipolda je bil določen za študij. Glavno šolo (1824—1827) in gimnazijo (1827—1833) je končal v Celju, filozofijo v Gradcu (1833—1835), pravne študije pa v Gradcu (1835—1838) in na Dunaju (1838—1839), kamor se je iz neznanih vzrokov preselil leta 1838. Po uspešno opravljenem študiju prava (1839) se je vpisal tudi na rudarsko akademijo v Banski Štiavnici in jo dokončal v letu 1842, ko je 30. septembra opravil absolutorij z odličnim uspehom. Kljub dvema končanima fakultetama sprva ni dobil stalne zaposlitve. Tako je najprej dobil mesto praktikanta (Schichtenmeister) v solnem rudniku v Hallu na Tirolskem (tu je v prvi polovici leta 1842 opravil tudi študijsko prakso), februarja 1844 je bil prestavljen na rudarsko sodišče v Steyr, septembra istega leta pa v montanistični muzej na Dunaju, kjer je v zimskih mesecih 1845 opravil tečaj iz mineralogije in geognostike pri znamenitem mineralogu Haidingerju. Julija 1845 je bil prestavljen na rudarsko sodišče v Plajberk (Bleiberg), septembra 1846 k dvorni komori na Dunaj, julija 1847 pa končno dobil prvo stalno mesto kot rudarski mojster v solini Hall na Tirolskem z letno plačo 600 gld. Oktobra 1849 je bil imenovan za rudarskega mojstra v solnem rudniku Aussee, z dekretom z dne 14. decembra istega leta pa za prvega terenskega geologa pravkar ustanovljenega državnega geološkega zavoda na Dunaju z letno plačo 1500 gld. Na tem delovnem mestu je ostal do srede leta 1856, ko je z odlokom z dne 15. maja 1856 postal drugi geolog državnega geološkega zavoda z nazivom rudarski svetnik in letno plačo 1600 gld ter 300 goldinarskim dodatkom za stanovanje. Junija 1867 se je preselil v Idrijo, kjer je kot ravnatelj idrijskega rudnika služboval vse do svoje smrti 22. aprila 1883. Za več kot uspešno delo pri vodenju rudnika ga je leta 1881 poljedelsko ministrstvo imenovalo za dvornega svetnika, tik pred smrtjo (26. marca 1883) pa je bil za svoje velikanske zasluge na področju geologije in modernizacije idrijskega rudnika odlikovan z redom železne krone III. razreda in povzdignjen v viteški stan.²

Marko Vincenc Lipold je že v času študija pričel voditi dnevnike, ki danes predstavljajo prvovrsten vir za preučevanje njegovega geološkega dela in načina življenja

¹ Celotno gradivo rodbine Lipold iz Mozirja (1707—1976), ki ga je v času med obema vojnama zbrala in uredila Ivanka Lipold, rojena Balon (1893—1976), se od leta 1982 nahaja v Pokrajinskem muzeju Celje (I. Lipold ga je PMC zapustila v oporoki) in sicer v urejenem stanju in podrobno popisano. K fondu je dodana tudi kopija rokopisne kronike družine Lipold iz Mozirja, ki jo je na podlagi zbranega gradiva napisala Ivanka Lipold (174 tipkanih strani), v njenem uvodu pa podala še jednat historiat fonda.

² Najpopolnejši prikaz življenja in dela Marka Vincenca Lipolda (z bibliografijo Lipoldovih strokovnih člankov in seznamom obstoječe literature in virov) najdemo v razpravi Antona Ramovša in Vande Kochansky-Devidé: Marko Vincenc Lipold (1816—1883), prvi slovenski geolog — življenje in delo (Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 8, Ljubljana 1985), ki pa kljub temu vsebuje nekaj manjših napak. Avtorja sta jih verjetno zagrešila zaradi tega, ker pri pisanju nista uporabljala originalnega gradiva, temveč le podatke iz že omenjene kronike družine Lipold in pa 11 zvezkov izpisov iz dnevnikov in korespondence, ki jih je iz originalov prepisala in prevedla Ivanka Lipold. Na tem mestu popravimo le njuno trditve, da je ob tristoletnici idrijskega rudnika 1881 ministrstvo ... podelilo Lipoldu naslov dvorskega svetnika in plemstva. Kot je razvidno iz Lipoldovega dnevnika, je takrat dobil le naziv dvornega svetnika (Hofrat), ne pa tudi plemiškega naslova. V viteški stan pa je bil Lipold povzdignjen šele s cesarskim odlokom z dne 26. 3. 1883 (nekaj dni pred smrtjo!), ko je bil odlikovan z redom železne krone III. razreda.

od leta 1850 dalje.³ Ker pa je v njih vestno beležil tudi vse svoje prihodke in izdatke — od najmanjših do največjih — in na koncu leta izdelal še bilanco, v kateri je po mesecih razčlenil redne, izredne in začasne prihodke in izdatke ter pregled realnih izdatkov, ki ga je največkrat predstavil v dvanajstih večjih postavkah,⁴ najdemo v njih tudi obilo podatkov o finančnem stanju njegove družine in o cenah v navedenem obdobju. Ti podatki so izredno zanimivi, zato si pogledjmo nekatere postavke iz časa, ko je živel v Idriji (1867—1883). Podatki od januarja do konca junija 1867 se nanašajo na Dunaj. Dnevnik za leta 1872—1877 manjkajo.⁵

PRIHODKI

1. Redni prihodki

V času bivanja na Dunaju je Lipold uvrstil med redne prihodke plačo in dohodek za stanovanje, kasneje, v Idriji, pa poleg plače še dodatek na funkcijo (Funktionszulage), aktivnostni dodatek (Aktivitätszulage), konjski pavšal (Pferdepauschalle) in lovsko odškodnino (Jagdentschädigung), medtem ko je dodatek za stanovanje izgubil, saj je imel kot ravnatelj idrijskega rudnika na razpolago brezplačno stanovanje na idrijskem gradu, poleg tega pa še pravico uporabe 1506 kvadratnih klafter vrta in 3552 kvadratnih klafter travnikov ter tudi ribiško pravico.⁶ Ker je vse postavke ob koncu vsakega leta tudi podrobneje specifikiral, si jih na kratko oglejmo.

V zadnjem letu službovanja na Dunaju je Lipold imel 1680 gld letne plače in 315 gld dodatka za stanovanje letno. Plačo je prejemal točno vsakega prvega v mesecu (140 gld), dodatek za stanovanje pa je dobival po delih, na začetku vsakega kvartala po 78,75 gld. Ker si je julija 1866 najel posojilo v višini 420 gld,⁷ je od avgusta 1866 do vključno julija 1867 prejemal le po 105 gld plače na mesec, saj je dolg vračal v 12 rednih mesečnih obrokih po 35 gld. Ob preselitvi v Idrijo je višina njegove plače ostala ista (140 gld), izgubil pa je dodatek za stanovanje. Vendar, pa

³ Na žalost so Lipoldovi dnevnik ohranjeni šele od leta 1850 dalje. Ker pa prvi ohranjeni zvezek nosi zaporedno številko 41, je popolnoma jasno, da je moral pričeti s pisanjem dnevnikov že veliko prej, verjetno že v času študija. V PMC so ohranjeni naslednji Lipoldovi dnevnik:

10/1 Journal No. 41, 1850. In Altaussee — Reise nach Salzburg und Wien. Monat Jänner bis incl. 11. April.

10/2 Journal No. 43, 1850. In Salzburg — Geologische Reisen. Monat July incl. September.

10/3 Journal No. 44, 1850. In Salzburg — Reise nach Wien—Wien (Neumarkt N. 500). Monat October incl. December.

10/4 Journal No. 45, 1851. In Wien—zu geologische Reise in Österreich. Jänner—December 1851.

10/5 Journal No. 46, 1852. In Wien — Geologische Reise nach Salzburg. Jänner bis Mai.

10/6 Journal No. 48, 1853. In Wien — und Reise nach Hallein. Von Jänner bis incl. Mai.

10/7 Journal No. 49, 1853. Geologische Reisen im Salzburg'schen — Wien. Von Juni bis incl. October.

10/8 Journal No. 51, 1854. In Wien und Kärnten. Von Jänner bis incl. Juni.

10/9 Journal No. 53, 1855—1856. In Wien — Kärnten und Krain. Von Jänner bis incl. December.

10/10 Journal No. 54, 1857, 1858, 1859. Jahr 1857 — In Wien — Reise in Unterkrain. Jahr 1858 — In Wien — Reise in Küstenland. Jahr 1859 — In Wien — Reise in Böhmen.

10/11 Journal No. 55, 1860—1863. Jahr 1860 — Reise in Böhmen. Jahr 1861 — Reise in Böhmen. Jahr 1862 — Reise in Böhmen. Jahr 1863 — ?

10/12 Journal No. 56, 1864—1867. Jahr 1864 — Reise in Nied. Österr. (Kirchberg). Jahr 1865 — dt. in Schemnitz. Jahr 1866 — dt. in H. . . Jahr 1867 — Wien—Idria.

10/13 Journal No. 57, 1868—1871. Idria.

10/14 Journal No. 59, 1878—1880. Idria.

10/15 Journal No. 60, 1881—1883. Idria.

⁴ Pregled realnih izdatkov je Lipold največkrat razčlenil v naslednjih 12 postavk: 1) gospodinjstvo; 2) gotovina ženi in otrokom; 3) obleka; 4) zabave in gostilne; 5) potovanja; 6) davki, pošta, koliki; 7) darila, milodari, napitnine; 8) knjige, društva, časopisi; 9) pohištvo, premičnine, popravila; 10) obutev; 11) tobak in kadilski pripomočki in 12) kalo in razno. Leta 1867 je poleg teh navedel še naslednje postavke: 1) stanovanje; 2) kurjava; 3) zdravstvene usluge in zdravila; 4) stroški poroke z Roso; 5) ekstra; 6) več plačil banki; 7) poročun z bratom Janezom. Zaradi boljše preglednosti sem v tabeli (II.) prvi dve postavki priključil k postavki gospodinjstvo, vse ostale pa k postavki razno in kalo. V letih 1880—1882 pa je poleg navedenih 12 postavk posebej navajal še postavko: perilo, posteljnina, prti, ki sem jo v tabeli priključil k postavki obleka.

⁵ Vse postavke v pričujoči razpravi so povzete iz zadnjih štirih ohranjenih Lipoldovih dnevnikov (Journal No. 56, 57, 59, 60), zato jih v opombah posebej ne navajam.

⁶ PMC, Rodbina Lipold iz Mozirja (1707—1976), sig. 10/42, Službene tabele M. V. Lipolda 1868, 1872, 1879, 1880.

(Kvadratni seženj meri 3,59 m²; o tem: S. Vilfan: Prispevki k zgodovini mer na Slovenskem s posebnim ozirom na ljubljansko mero (16.—19. stoletje), ZC VIII/1954, str. 67).

je poleg plače dobil še 210 gld. funkcijskega dodatka, 210 gld. konjskega pavšala in 52,50 gld. lovske odškodnine letno, seveda pa teh dodatkov v letu 1867 ni dobil izplačanih za celo leto, podobno kot je dobil na Dunaju dodatek za stanovanje, za prve tri kvartale. Julija 1867 je z odbitkom 35 gld. od (nekoliko zmanjšane) dodatka za stanovanje za III. kvartal povrnil zadnji obrok posojila in dobil že polno plačo 140 gld. Ker pa je junija zaradi stroškov selitve ponovno najel posojilo oziroma predujem (Besoldungsvorschuss) v višini 420 gld. (t. j. treh mesečnih plač), ki ga je vračal v 20 rednih mesečnih obrokih po 21 gld., je od avgusta 1867 do vključno marca 1869 prejemal le po 119 gld. plače na mesec.

Tudi v letu 1868 znaša njegova mesečna plača 140 gld., oziroma zaradi vračanja posojila (predujma) 119 gld., na začetku vsakega kvartala pa dobi še pavšalijske v višini 118 gld. S februarjem 1869, ko postane definitivni direktor rudarske direkcije v Idriji z nazivom višji rudarski svetnik,⁸ se njegova plača zviša na 208,33 gld. mesečno (2500 gld. letno), vendar pa zaradi tega izgubi dodatek na funkcijo (210 gld.) in lovske odškodnine (52,50 gld.), konjski pavšal pa prejema še naprej v isti višini (210 gld.).

Do konca leta 1872 ostane njegova plača nespremenjena (2500 gld. letno, oziroma 208,33 gld. mesečno + konjski pavšal 210 gld. letno), z januarjem 1873 pa se mu ponovno zviša in sicer na 2800 gld. letno. Ob tem izgubi 210 gld. konjskega pavšala, namesto njega pa mu dodelijo 160 gld. aktivnostnega dodatka (Aktivitätszulage) na leto. Od januarja 1874 znaša njegova plača 3200 gld. letno (292,50 gld. mesečno), poleg nje pa dobi še 160 gld. aktivnostnega dodatka in 150 gld. potnin (Ganggeldpau-schall) letno. Plačo v tej višini prejema do konca leta 1878; z januarjem 1879 pa se mu plača ponovno zviša in sicer na 3600 gld. letno (325,83 gld. mesečno), medtem ko ostanejo dodatki isti. Takšno plačo prejema vse do svoje smrti, s tem, da januarja 1880 najame predujem v višini 600 gld., ki ga vrača v dvanajstih rednih mesečnih obrokih po 50 gld. in od februarja 1880 do vključno januarja 1881 prejema le po 275,83 gld. na mesec.⁹

2. Izredni prihodki

Med izredne prihodke je Lipold uvrščal povračila potnih stroškov, ki jih je imel na svojih službenih potovanjih, nadalje obresti od državnih in privatnih obligacij, nagrade (remuneracije) finančnega ministrstva, dohodke zasebnega dela in še nekatere druge prihodke. Višina izrednih prihodkov je iz leta v leto različna, in razen v letu 1867 nikoli ne presega rednih prihodkov. Tako znašajo izredni prihodki v letu 1868 58,15 % rednih, leta 1869 35,54 %, leta 1870 24,31 %, leta 1871 18,26 %, leta 1878 36,75 %, leta 1879 8,84 %, leta 1880 18,41 %, leta 1881 8,70 % in leta 1882 13,52 %. Nadpovprečno visoki izredni prihodki v letu 1867 so posledica dejstva, da je Lipold zaradi visokih stroškov selitve z Dunaja v Idrijo¹⁰ v denarni stiski prodal obligacije (nominalna vrednost 2079 gld.) za 1362 gld.

Lipold je tudi izredne prihodke podrobneje specifikiral, zato si pogledajmo njihovo strukturo po posameznih letih.

Kot smo že povedali, je Lipold zaradi selitvenih stroškov v letu 1867 prodal obligacije in zanje dobil 1362 gld. Ta znesek predstavlja največji del med izrednimi prihodki v navedenem letu, pomembno postavko pa predstavlja tudi remuneracija finančnega ministrstva v višini 400 gld. Obresti od obligacij so mu prinesle 311 gld.,

⁷ Dne 17. 7. 1866 je Lipold wegen der preussischen Kriegsgefahr prejel 3 mesečne plače vnaprej (za avgust, september in oktober), ki pa jih je najel kot posojilo. Vračal ga je v 12 rednih mesečnih obrokih.

⁸ Lipold je dne 4. 1. 1869 prejel dekret o imenovanju po novem statutu za direktorja idrijskega rudnika z naslovom višji rudarski svetnik. Dne 7. 1. 1869 je bil pri deželnem predsedniku Conradu von Eibesfeldu slovesno zaprišen.

⁹ Zanimivo je primerjati Lipoldovo plačo s plačami idrijskih rudarjev; o tem glej: Ivan Mohorič: Rudnik živega srebra v Idriji, Idrija 1960, str. 232–236.

¹⁰ Ko je Lipold dne 6. 6. 1867 v muzeju (neformalno) izvedel, da je imenovan za predstojnika idrijskega rudnika, a brez povračila selitvenih stroškov, je še isti dan napisal prošnjo na južno železnico za brezplačno vožnjo do Idrije. Sodeč po navedenih izdatkih je bila njegova prošnja neuspešna.

Tabela I. Pregled prihodkov in izdatkov M. V. Lipolda v letih 1867—1871 in 1878—1883

LETO	PRIHODKI				IZDATKI			
	Redni	Izredni	Začasni	Skupaj	Realni	Začasni	Skupaj	Ostane
1867	2230	2393,50	1455	6078,50	4617,50	1455	6072,50	24
1868	1900	1105	66,50	3071,50	2945	66,50	3011,50	84
1869	2644,34	940,66	—	3585	3633	—	3633	36
1870	2710	659,40	—	3369,40	3190,40	55	3245,40	160
1871	2710	495,73	—	3205,73	3249,58	96,15	3345,73	120
1875					4078			
1876					3504			
1877					3466			227
1878	3510	1290	—	4800	3634,10	62,90	4697	330
1879	3910	346	—	4256	4208	376	4584	2
1880	3959	729	—	4688	4287	301	4588	102
1881	3860	336	—	4196	3968	263	4231	67
1882	3910	529	—	4439	3809	375	4184	322
1883	977,49	?	?	1001,92	?	?	1009,78	314,14

* Marko Vincenc Lipold je umrl 22. 4. 1883, dnevnik pa je zaradi bolezni vodil le do 16. 3. 1883. Zato se podatki za leto 1883 nanašajo le na to obdobje. Vsi ostali podatki so vzeti iz bilanc za posamezna leta, ki jih je izdelal Lipold sam. Opozorjam, da so za posamezna leta številke nekoliko zaokrožene.

v povračilo potnih stroškov za službena potovanja je dobil 72,50 gld, z zasebnim delom pri Kőrösiju v Ivniku (Eibiswaldu) in Hörzingerju v Neudorfu pa je zaslužil 180 gld.

Leta 1868 je dobil od finančnega ministrstva remuneracijo v višini 400 gld, za potne stroške 195 gld, obresti od obligacij so mu prinesle 288 gld, prodaja obligacij 60 gld, z varčevanjem s pisarniškim materialom, za katerega je dobival poseben dodatek (Kanzleipauschale), pa je pridobil 41,50 gld. Poleg tega je dobil, z oddajo travnika 4,50 gld zakupnine, s prodajo mleka (z živinorejo se je ukvarjala njegova žena Rosa) je zaslužil 52 gld, s prodajo rib 37 gld in s prodajo pohištva in knjig na Dunaju 27 gld.

Leta 1869 so znašali njegovi izredni prihodki 940,66 gld, od česar so največje postavke: remuneracija finančnega ministrstva 300 gld, deželnozborske dnevnice (Landtagsdiäten) 218 gld, obresti od obligacij 203,66 gld, prihrank pri pisarniškem materialu 47 gld, prodaja mleka 95 gld in prodaja knjig 5 gld.

Leta 1870 so se njegovi izredni prihodki ponovno zmanjšali in so znašali le 659,40 gld. Od tega so največje postavke: remuneracija finančnega ministrstva 300 gld, obresti od obligacij 183,30 gld, prodaja mleka 119 gld in ostanek pisarniškega pavšala 41,82 gld.

Leta 1871 je njegov izredni prihodek padel na 495,73 gld. Od tega so mu obresti obligacij prinesle 220,80 gld, prodaja mleka 160 gld, za potne stroške je dobil 64,52 gld, na pisarniškem materialu pa je privarčeval 44,70 gld.

Leta 1878 so njegovi izredni prihodki ponovno precej visoki, saj znašajo 1290 gld. Od tega odpade na Lipoldovo zasebno delo za Trboveljsko premogokopno družbo 500 gld, na potne stroške 438,70 gld, na obresti 176,80 gld in prodajo mleka 126 gld. Poleg tega je dobil še 6 gld zakupnine za oddajo zemlje, ostanek od pisarniškega pavšala pa mu je prinesel 42,50 gld.

Leta 1879 njegovi izredni prihodki spet padejo (346 gld), njihova struktura pa je naslednja: 176,40 gld, prodaja mleka 121 gld, prihrank na pisarniškem materialu 42,60 gld in zakupnina za zemljo 6 gld.

Leta 1880 znašajo njegovi izredni prihodki 729 gld, od česar odpade na remunicipacijo finančnega ministrstva 300 gld, na prodajo mleka 140 gld, na obresti 125 gld in potne stroške 108 gld. Prihranek na pisarniškem materialu mu je prinesel 50 gld, zakupnina za zemljo pa 6 gld.

Leta 1881 znašajo njegovi izredni prihodki le 336 gld, kar je najnižji znesek v celotnem obravnavanem obdobju. Od tega so mu prinesle obresti 126 gld, prodaja mleka 147 gld, varčevanje s pisarniškim materialom 47 gld in zakupnina 6 gld.

Leta 1882 je struktura njegovih izrednih prihodkov (529 gld) naslednja: obresti 122 gld, prodaja mleka 223 gld, zasebno delo 130 gld, prihranek na pisarniškem materialu 47 gld in zakupnina 5 gld.

Kot vidimo, se med izrednimi prihodki skoraj vsako leto pojavljajo dohodki od obresti, prodaje mleka, prihranka na pisarniškem materialu in zakupnine za oddajo travnikov oziroma obdelovalne zemlje. Pogoste pa so tudi remuneracije finančnega ministrstva kot nagrada za uspešno delo v preteklem letu in tudi povračila potnih stroškov na službenih potovanjih. V zvezi s tem velja poudariti, da je višina potnih stroškov bistveno nižja kot v času njegovega službovanja na Dunaju, saj je imel Lipold kot direktor idrijskega rudnika manj časa za delo na terenu. Bolj redki pa so tudi zneski, ki jih je dobil za privatno delo za razne naročnike, kajti, kot je zapisal v pismu sinu Konradu marca 1869, so v Idriji možnosti postranskega zaslužka mnogo manjše kot na Dunaju.¹¹ Med ostalimi izrednimi prihodki naj omenimo le 218 gld deželnozborskih dnevnih iz leta 1869, ki jih je dobil kot deželni poslanec v kranjskem deželnem zboru. Lipold je bil izvoljen za deželnega poslanca v idrijskem mestnem volilnem okraju marca 1869, vendar je zaradi preobremenjenosti na delovnem mestu že 1. decembra 1869 mandat odložil.¹² Na nadomestnih volitvah 22. januarja 1870 pa je na prigovarjanje Slovencev ponovno kandidiral in bil izvoljen z glasovi narodnjakov, medtem ko so se Nemci, zlasti uradniki, vzdržali volitev. Dan po volitvah je v pismu Konradu zapisal, da ne bo sprejel mandata, če bodo slovenski poslanci zapustili državni zbor, ker smatra, da je federalizem za Kranjsko škodljiv¹³ in še v začetku aprila (potem ko so slovenski poslanci skupaj s Poljaki, primorskimi Italijani in Romunom Petrinom 31. 3. 1870 že zapustili državni zbor) si ni bil povsem na jasnem, ali naj sprejme mandat ali ne.^{13a} Po razpustitvi državnega in vseh deželnih zborov 21. 5. 1870, Lipold ni kandidiral za deželnega poslanca, idrijski Slovenci pa so kljub temu postavili njegovo kandidaturo v idrijskem volilnem okraju.^{13b} Nekaj časa je omahoval, kratko pred volitvami pa kandidaturo odklonil, in sicer zaradi tega (tako je zapisal v pismu sinu Konradu dne 22. julija 1870),¹⁴ ker so Slovenci preveliki federalisti, pa tudi zato, ker nima dovolj časa. Po mnenju Novice je bilo prav njegovo omahovanje vzrok za volilni poraz Slovencev v Idriji.^{14a}

3. Začasni prihodki in izdatki

Medčasne prihodke (Interims-Aufnahme) je Lipold uvrščal predvsem pri banki najeta posojila in leta 1868 tudi pisarniški pavšal v celoti. Tako je imel leta 1867 kar 1455 gld začasnih prihodkov, od tega 700 gld bančnih posojil in za 749 gld

¹¹ PMC, 10/74. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1869; pismo z dne 2. 3. 1869.

¹² PMC, 10/74. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1869; pismo z dne 9. 12. 1869.

¹³ PMC, 10/75. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1870; pismo z dne 31. 1. 1870. (Med drugim je zapisal: »... Ob ich das Mandat annehmen, ist zweifelhaft; Gewiss dann nicht, wenn die sloven. Abgeordneten den Reichsrath verlassen, da ich den »Föederalismus« für Krain schädlich halte...«).

^{13a} PMC, 10/75. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1870; pismo z dne 7. 4. 1870. (Konradu je med drugim zapisal, da glede svojega deželnozborskega mandata še ni ničesar sklenil in da še vedno razmišlja, ali naj ga sprejme. Obenem pa je dodal: »Ich glaube aber kaum, weil ich mit der Flucht der Slovenen aus dem Reichsrathe nicht einverstanden bin...«).

^{13b} PMC, 10/75. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1870; pismo z dne 23. 6. 1870. (»... Um eine Abgeordnetenstelle kandidire ich nicht, und man hat mich ohne meine Candidatur auf die Liste der Abgeord. gestellt. Gewählt werde ich wahrscheinlich werden; allein ich bin noch nicht entschlossen, die Wahl anzunehmen...«).

¹⁴ PMC, 10/75. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1870; pismo z dne 22. 7. 1870. (»... Ich habe das Mandat in den Krain. Landtag abgelehnt, weil mir die Slovenen zu föederalistisch gesinnt sind, und ich auch zu wenig Zeit habe, mich in Laibach herumzubalgen...«).

^{14a} Novice, 6. 7. 1870. Po volitvah. (»... Da smo v Idriji padli, temu je prvi vzrok, da je g. Lipold le malo časa pred volitvijo naznanil, da poslanstva ne prevzame...«).

obligacij, ki mu jih je prinesla v zakon druga žena Rosa. V letu 1868 je med začasne prihodke štel le 66,50 gld predujma na pisarniški pavšal, medtem ko v ostalih letih ni imel začasnih dohodkov. Podobne postavke pa srečamo tudi v rubriki začasnih izdatki. Tako je v letu 1867 imel začasnih izdatkov kar 1455 gld, torej toliko kot začasnih prihodkov. To je posledica dejstva, da je bančne kredite povrnil še v istem letu, ženi Rosi pa kupil poročno darilo v višini vrednosti obligacij, ki jih je ta prinesla v zakon. Od leta 1870 dalje se med začasnimi izdatki pojavlja tudi postavka 62,90 gld za zavarovalnino pri zavarovalnici Gresham, kjer se je življenjsko zavaroval za 1000 gld, te pa v oporoki zapustil ženi Rosi.¹⁵ Med ostalimi postavkami omenimo še nakup vrednostnih papirjev v višini 313 gld (1878), hranilne vloge v hranilnici (leta 1881 200 gld na račun hčere Brigitte, leta 1882 300 gld) in nakup rente v višini 313 gld (1879), ki pa jo je kasneje dal sinu Konradu.

IZDATKI

1. Gospodinjstvo

V postavki gospodinjstvo, ki je med realnimi izdatki v vseh letih daleč največja, so zajeti stroški za hrano, pijačo, urejanje vrta, hlevsko gospodarstvo, kurjavo, gospodinjstvo pomočnico in guvernanto. Med njimi gotovo največja postavka hrana, vendar pa te Lipold ni posebej specificiral. Tako lahko o tem, koliko je njegova sedemčlanska družina¹⁶ porabila za hrano, samo uganemo, saj se tega ne da ugotoviti niti s podrobnejšo analizo dnevnikov oziroma vsakodnevnih izdatkov, ker je Lipold zapisoval samo skupne vsote, ki jih je (ponavadi večkrat na mesec) izročil za gospodinjstvo v celoti gospodinji (na Dunaju) oziroma ženi. Te vsote se v celotnem obdobju gibajo okoli 100 gld na mesec, čeprav so včasih precej manjše (npr. 60 gld v maju 1867) ali pa tudi bistveno višje (npr. 180 gld v juniju in juliju 1879). Kljub vsemu pa lahko specificiramo nekatere druge postavke, ki so vključene v gospodinjstvo, in na ta način dobimo vsaj približno predstavo o tem, koliko je sedemčlanska družina porabila za hrano in koliko za ostale potrebščine.

V letu 1867 je Lipold za gospodinjstvo, najemnino stanovanja na Dunaju in za kurjavo porabil skupaj 1855 gld.¹⁷ Od tega je za najemnino za stanovanje na Dunaju (januar—avgust) plačal 208 gld, za kurjavo pa 117 gld. Od preostalih 1530 gld jih je 840 porabil na Dunaju, 690 pa v Idriji, kamor se je celotna družina (razen sina Konrada) preselila 15. avgusta 1867. Med drugim je v Idriji porabil 62 gld za ureditev vrta, za vino v kleti pa je plačal 20,40 gld.

Leta 1868 je za gospodinjstvo porabil 1201 gld. Od tega je dal za drva 46 gld, za vino in pivo 64 gld, guvernanti Magdi pa je plačal 96 gld.

Leta 1869 je za gospodinjstvo porabil 1138 gld. Od tega za drva 86 gld, za vino in pivo 77 gld, za hlevsko gospodarstvo, ki ga je vodila njegova žena Rosa, pa 55 gld.

Leta 1870 je za gospodinjstvo izdal 1238 gld in sicer: za drva 91 gld, za vino in pivo 121 gld (ob tej postavki je v dnevniku zapisal: »im Hause!«), za hlevsko gospodarstvo 63 gld in za guvernanto 64 gld.

Leta 1871 je za gospodinjstvo porabil 1240 gld. Od tega za drva in les 168 gld, za vino in pivo 106 gld, za hlevsko gospodarstvo 90 gld, guvernanti pa je plačal 108 gld.

Leta 1878 je porabil za gospodinjstvo 1478 gld in sicer: za drva in les 100 gld, za vino in pivo 186 gld in za guvernanto 122 gld.

¹⁵ PMC, 10/45. Oporoka M. V. Lipolda z dne 4. 11. 1881.

¹⁶ V prvem zakonu s Floro, rojeno Harnisch, je imel Lipold 5 otrok: sina Konrada (rojen 1849) ter hčere: Ulriko (rojeno 1853), Desiderijo (rojeno 1855), Antonijo (rojeno 1857) in Brigito (rojeno 1859). Avgusta 1867 se je znova poročil in sicer s sorodnico svoje pokojne žene Flore, Roso Webern.

¹⁷ K tej postavki sem priključil tudi 208 gld za stanovanje in 117 gld za kurjavo, ki jih je Lipold v pregledu realnih izdatkov za to leto navedel posebej (glej op. 4). Tako na gospodinjstvo v ožjem smislu spadajo le 1530 gld.

Leta 1879 je za gospodinjstvo izdal 1662 gld. Od tega za drva 84 gld, za vino in pivo 220 gld, za hlevsko gospodarstvo 154 gld, za guvernanto pa 124 gld.

Leta 1880 je za gospodinjstvo porabil 1465 gld in sicer: za drva in les 133 gld, za vino in pivo 257 gld, za hlevsko gospodarstvo 140 gld in za guvernanto 136 gld.

Leta 1881 je za gospodinjstvo porabil 1317 gld. Od tega za drva 33 gld, za pijačo 108 gld, za hlevsko gospodarstvo 181 gld in za guvernanto 110 gld.

Leta 1882 pa so izdatki za gospodinjstvo (1614 gld) naslednji: drva in les 116 gld, pijača 227 gld, vrt in hlevsko gospodarstvo 224 gld, guvernanta 119 gld.

Vsi navedeni zneski so povzeti iz grobih specifikacij, ki jih je Lipold beležil pri pregledu realnih izdatkov ob koncu vsakega leta. Sedaj pa si pogledjmo nekatere postavke še malce bolj podrobno.

Po smrti svoje prve žene Flore januarja 1866 je za vodenje celotnega gospodinjstva najel gospodinjsko pomočnico, gospo Girod, ki je bila pri njem zaposlena do srede avgusta, t. j. do preselitve družine v Idrijo. Njena mesečna plača je v tem obdobju znašala 10 gld mesečno, seveda pa je v hiši imela brezplačno hrano in stanovanje. Po preselitvi v Idrijo je celotno gospodinjstvo vodila njegova druga žena Rosa, njej pa je pomagala guvernanta Magda, ki je imela prav tako okoli 10 gld mesečne plače ter brezplačno hrano in stanovanje.

Približno enako visoki kot izdatki za gospodinjsko pomočnico oziroma guvernanto, so tudi stroški za kurjavo. Iz dnevnikov lahko ugotovimo, da je Lipold na Dunaju za kurjavo uporabljal poleg drv tudi premog. Tako je npr. 18. 1. 1867 plačal za deset centov premoga 9,90 gld, 9. 4. 1867 pa za pet centov premoga 4,95 gld. V Idriji je za kurjavo uporabljal samo drva, ki jih je v glavnem kupoval od rudnika, verjetno po nižji ceni. Tako je 18. 9. 1867 plačal za 8 klafter drv 30,80 gld, isto vsoto za isto količino drv pa je izdal tudi 3. 9. 1868 itd.¹⁸

Zanimive so tudi vsote za vino in pivo, ki so skoraj v vsakem letu višje kot stroški za kurjavo. Vino je kupoval v večjih količinah (po eno ali dve vedri naenkrat)¹⁹ in pri različnih proizvajalcih. Tako je npr. 31. 8. 1867 prejšnjemu direktorju idrijskega rudnika plačal za vino v kleti 20,40 gld, in sicer za 80 bokalov (Mass) bizeljčana 14,40 gld (18 kr za bokal) in za 15 bokalov boljšega vina iz Črešnjevca pri G. Radgoni (Kerschbacher), vstekleničenega v 32 buteljkah, 6 gld ali 40 kr za bokal. Dne 15. 2. 1868 je za 50 bokalov ljutomerčana plačal 12 gld (24 kr za bokal), 28. 5. 1868 za 8 bokalov budimskega vina 5,32 gld; 17. 1. 1869 za 22 bokalov namiznega rdečega vina 4,40 gld (20 kr za bokal), 22. 1. 1869 za 28 bokalov rdečega vina 3,92 gld (14 kr za bokal), 26. 5. 1869 za 73 bokalov namiznega rdečega vina 10,22 gld (14 kr za bokal), 26. 8. 1869 za 28 bokalov namiznega rdečega vina 3,92 gld (14 kr za bokal) itd. V letih 1878—1882, ko Lipold v dnevnikih navaja količine kupljenega vina že v litrih,²⁰ so zanimive še naslednje postavke: dne 19. 3. 1878 je plačal za vedro (56,6 l) tirolskega vina 15,89 gld (28 kr za liter), 30. 7. 1878 za isto količino enakega vina 14,25 gld (25 kr za liter), dan prej pa za 10 buteljk rizlinga 8,50 gld. Dne 13. 6. 1879 je plačal za 62 litrov namiznega rdečega vina 9,30 gld (15 kr za liter), 21. 10. 1879 za 62 litrov dolenskega vina (Unterkrainer Wein) 10,54 gld (17 kr za liter), 8. 11. 1879 za 48 buteljk (po 0,73 litra) tokajca 48 gld, 19. 1. 1880 za vedro rdečega vöslauerja, ki ga je naročil na Dunaju, 31,92 gld, dne 4. 10. 1880 pa za 62 litrov dolenskega vina 13,64 gld ali 22 kr za liter. Od časa do časa pa si je privoščil tudi šampanjec in npr. 1. 8. 1870 plačal za 16 buteljk 27,20 gld (1,70 gld za buteljko), 3. 12. 1878 pa za 5 buteljk 8,50 gld ali 1,70 gld za buteljko.

Precej je popil tudi piva, ki ga je sprva naročal direktno iz Kozlerjeve pivovarne v Ljubljani, kasneje pa ga je kupoval pri idrijskih gostilničarjih. Tako je npr. 22. 1. 1868 poslal Kozlerju v Ljubljano 6,50 gld za 1 vedro piva ležaka. Dne 26. 12.

¹⁸ Cena lesa je v celotnem obravnavanem obdobju sorazmerno stabilna, zato izdatkov za les ne navajam več.

¹⁹ S. Vilfan, n. d., str. 52. (Vedro znaša 56,5890 oziroma 56,6 l, bokal (mass) pa 1,4147 oziroma 1,4 l).

²⁰ S l. 1. 1876 je v Avstriji začel veljati metrski sistem in Lipold je takoj začel količine navajati v litrih.

1868 je pri Kozlerju ponovno kupil 1 vedro piva (ležaka) in zanj plačal 6,10 gld, 23. 1. 1870 pa je za vedro Kozlerjevega piva (ležaka) ponovno plačal 6,50 gld. V letih 1878—1882 je pivo kupoval v Idriji, pri lokalnih gostilničarjih. Sprva ga je kupoval pri Tujcu, od konca leta 1879 pa pri Didiču, kjer je bilo pivo nekoliko cenejše. V dnevniku se pojavljata dve vrsti piva: navadno in boljše, graško pivo. Cena navadnega se v tem obdobju giblje od 4,20 do 4,50 gld za pol hektolitra, s tem, da je največkrat 4,20 gld. Cena graškega piva pa se giblje od 8,40 do 8,60 gld za pol hektolitra, največkrat pa je 8,40 gld.

Zanimive so še naslednje postavke: dne 20. 12. 1867 je kupil 6 steklenic gleichenberške mineralne vode za hči Ulriko in plačal zanjo 1,95 gld; 27. 1. 1868 je za 100 steklenic za stekleničenje posebno kvalitetnih vin plačal 5 gld; 24. 8. 1871 je za 6 kobalov (Metzen = 61,49 l) pšenice plačal 24 gld, za 6 kobalov rži pa 18 gld; 19. 7. 1867 je kupil 51 kosov pralnega mila po 20 kr za kos, 6. 8. 1867 pa je odštel za 5 kosov boljšega, kokosovega mila 2,10 gld. Za ureditev poti na vrtu je 12. 7. 1867 plačal 12 gld, za pesek za posutje poti pa 10,50 gld. Zo postavitev lesene mize na vrtu in les zanjo je 25. 7. 1867 odštel 8 gld, za 3 sadike jablane 24. 8. 1867 pa 1,50 gld itd.

2. Gotovina ženi in otrokom

Postavko gotovina ženi in otrokom (v obliki, kot je razvidna iz naslova) je Lipold vodil le do leta 1871, v letih 1878—1883 pa je k njej priključil še sredstva, ki jih je izdal za obleko in obutev za ženo in otroke. Tako postavka obleka v letih 1867—1871 zajema sredstva, ki jih je porabil za obleko celotne družine, v letih 1878—1883 pa so v okviru te postavke evidentirana le sredstva, ki jih je porabil za obleko zase ter za posteljnino celotne družine. Zaradi tega so zneski, ki jih je izdal v letih 1878—1883 precej višji kot pa v prejšnjem obdobju, saj so poleg prišteti še stroški za obleko in obutev vseh članov družine.

Najprej si pogledimo postavke po letih, kot jih je razčlenil Lipold v pregledu realnih izdatkov ob koncu vsakega leta.

Leta 1867 je pod to postavko zabeležil le sredstva, ki jih je porabil za otroke (sina Konrada ter hčere Ulriko, Brigito, Desiderijo in Antonijo) skupaj (276 gld), na žalost pa jih ni posebej specificiral.

Leta 1868 je v ta namen porabil 614,50 gld in sicer: za Konrada 420 gld, za ženo Roso 48,50 gld in za hčere skupaj 146 gld.

Leta 1869 je porabil za ženo in otroke 732 gld. Od tega za Konrada 302 gld, za ženo 96 gld in za hčere skupaj 334 gld.

Leta 1870 je v ta namen izdal 856 gld in sicer: za sina Konrada 182 gld in za hčere skupaj 591 gld.

Leta 1871 je izdal 698 gld in sicer: za Konrada 70 gld, za ženo 62 gld, za Ulriko 73 gld, za Desiderijo (v Ljubljani) 130 gld ter za Desiderijo in Antonijo skupaj 357 gld.

Leta 1878 je porabil za ženo in otroke 1516 gld, pri čemer je, kot smo že poudarili, v ta znesek vštet tudi obleka in obutev. Za Konrada je porabil 51 gld, za ženo Roso 168 gld, za Ulriko 282 gld, za Desiderijo 30 gld, za Antonijo 627 gld (od tega samo za balo 524 gld) ter za Brigito 334 gld.

Leta 1879 je v ta namen porabil 1148 gld. Od tega za Konrada 156 gld, za ženo Roso 168 gld, za Ulriko 230 gld, za Desiderijo 28 gld, za Antonijo 550 gld (za balo 412 gld) in Brigito 108 gld.

Leta 1880 je za ženo in otroke porabil 1484 gld. Od tega za Konrada 42 gld, za ženo Roso 168 gld, za Ulriko 240 gld, za Desiderijo 25 gld, za Antonijo 571 gld in Brigito 440 gld.

Leta 1881 je za ženo in otroke porabil 968 gld. Od tega za Konrada 74 gld, za ženo 153 gld, za Ulriko 211 gld, za Desiderijo 21 gld, za Antonijo 385 gld in Brigito 124 gld.

Leta 1882 pa je v ta namen izdal 878 gld in sicer: za Konrada 8 gld, za ženo 187 gld, za Ulriko 150 gld, za Desiderijo 22 gld, za Antonijo 385 gld in Brigito 121 gld.²¹

Iz tega pregleda je razvidno, da je največji porabnik očetovega denarja (če odmislimo večje zneske za Antonijo v letih 1878–1882, ki so vezani na njeno poroko) sin Konrad, še zlasti v prvem obdobju. Po preselitvi družine v Idrijo avgusta 1867 ostane Konrad na Dunaju in se najprej zaposli v trgovini pri Feldnerju. Ker ima sprva, kot pripravnik, precej nizko plačo, rad pa živi preko svojih zmožnosti, mu oče vsak mesec pošilja na Dunaj denarno podporo. Sprva mu pošilja po 10 gld mesečno, od leta 1869 dalje pa po 15 gld na mesec. Vsaj dvakrat letno pa mu pošlje še po 40 ali 50 gld za nabavo obleke. Tako mu npr. 1. 10. 1868 pošlje 55 gld, od tega 10 gld mesečne podpore, 45 gld pa za nakup zimske obleke.²² Dne 2. 3. 1869 mu pošlje 50 gld za nabavo obleke in ga opozarja, naj oblačila skrbno čuva, saj mu dveh oblek letno ne more kupiti, ker ima v Idriji zaradi vračanja posojila (predujma), ki ga je najel ob selitvi, nižje dohodke, pa tudi postranskih zaslužkov je manj kot na Dunaju.²³ Kljub temu pa mu 28. 9. 1869 ponovno pošlje 40 gld za nabavo zimske obleke, obenem pa ga posvari pred dolgovi, ki so prvi korak k pokvarjenosti.²⁴

Poleg redne mesečne denarne podpore in dodatka za nabavo obleke (ponavadi dvakrat letno) pošlje Lipold sinu od časa do časa še večje ali manjše vsote denarja, ki ga Konrad veselo zapravlja. Tako mu 20. 10. 1867 piše, da je od njegove gospodinjice izvedel, da ni poravnal stanarine (8 gld) za september, in ga sprašuje, ali ni bilo dogovorjeno, da bo kriil stroške za stanovanje iz lastnih sredstev.²⁵ Dne 7. 7. 1868 mu piše, da mu ne more poslati 10 gld, za katere ga je prosil, ker ima še nizko plačo, saj svojega službenega mesta še nima dokončno definiranega.²⁶ Dne 7. 1. 1870 mu piše, da mu je pripravljen še naprej pošiljati 15 gld mesečne podpore, ne pa tudi več, zato naj varčuje.²⁷ Dne 30. 1. 1870 mu piše, da je obupan nad novico, da so mu na mitnici ukradli 165 gld Feldnerjevega denarja in ogorčeno odbije sinovo prošnjo, naj mu posodi navedeno vsoto. Ob tem pravi, da ni nikakršen posrednik, ki posoja denar na obresti, temveč njegov oče, in dodaja, da bo poravnal dolg njegovemu delodajalcu.²⁸ Vendar pa mu denarja ni treba vrniti, saj Feldner konec februarja piše Lipoldu, da bo Konradu povišal plačo na 60 gld, s tem, da mu bo izplačeval le 50 gld na mesec, ostanek pa bo za poravnavo dolga.²⁹ Dne 22. 11. 1870 pošlje Lipold sinu 5 gld za god, v pismu pa zapiše, da mu ne more dati več, ker se ne ve, ali bo dobil remuneracijo.³⁰ Ko se konec leta 1871 Konrad iz Feldnerjeve trgovine prestavi v Vereinsbanko, je oče tega dokaj vesel. Nikakor pa ni vesel tega, da njegov sin igra na borzi, kar je v tistih časih sicer splošno v navadi. Dne 6. 3. 1872 mu v pismu odsvetuje borzne spekulacije in ga svari pred nevarnostmi, ki so z njimi povezane.³¹ Glede njegove dediščine po materi mu sporoča, da mu jo bo izročil v božjem imenu.³² Dne 8. 4. 1872 ga roti, naj dediščino dobro naloži.³³ Vendar pa sin ne posluša očetovega nasveta in zaigra vso dediščino (800 gld) na borzi. Dne 9. 5. 1873 mu oče ogorčeno piše zaradi njegove lahkomišelnosti in ga z bojznijo sprašuje, ali ni zaigral tudi 200 gld, ki mu jih je poslal za poroko.³⁴ Na očetovo veselje pa se Konrad 29. 5. 1873 res poroči, vendar pa po izbruhu krize ostane brez zaposlitve, saj je v tistem času odpuščenih okoli 7000 bančnih uradnikov.³⁵ Zato mu Lipold še naprej

²¹ PMC, 10/7. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1868; pismo z dne 1. 10. 1868.

²² PMC, 10/74. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1869; pismo z dne 2. 3. 1869.

²³ PMC, 10/74. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1869; pismo z dne 28. 9. 1869.

²⁴ PMC, 10/72. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1867; pismo z dne 20. 10. 1867.

²⁵ PMC, 10/73. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1868; pismo z dne 7. 7. 1868. (Poslal pa mu je 5 gld in mu svetoval naj varčuje.)

²⁶ PMC, 10/75. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1870; pismo z dne 7. 1. 1870.

²⁷ PMC, 10/75. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1870; pismo z dne 30. 1. 1870.

²⁸ PMC, 10/75. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1870; pismo z dne 3. 3. 1870.

²⁹ PMC, 10/75. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1870; pismo z dne 22. 11. 1870.

³⁰ PMC, 10/77. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1872; pismo z dne 6. 3. 1872.

³¹ prav tam.

³² PMC, 10/77. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1872; pismo z dne 8. 4. 1872.

³³ PMC, 10/78. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1873; pismo z dne 9. 5. 1873.

³⁴ PMC, 10/78. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1873; pismo z dne 25. 7. 1873.

pošilja sredstva za preživljanje njegove družine, obenem pa mu preko zvez poskuša najti službo. Tako mu 26. 10. 1873 pošlje 180 gld, ker je še vedno brezposeln, manjše vsote pa mu pošilja tudi Lipoldova druga žena Rosa.³⁵ Novembra 1873 si Konrad končno najde zaposlitev pri neki rudarski družbi in od tega časa so očetovi izdatki bistveno manjši.³⁶

Poglejmo si še nekatere druge izdatke, ki jih je imel Lipold s svojimi hčerami in ženo.

Na Dunaju je za šolnino za hčere plačeval po pol goldinarja na mesec za osebo. Ker se mu je zdela idrijska šola preslaba,³⁷ je oktobra 1869 vpisal Antonijo in Desiderijo v uršulinski samostan v Skofji Loki, kjer naj bi dobile primerno izobrazbo in se naučile lepega vedenja. Za 5 mesecev bivanja v samostanu je za obe dekleti plačal 125 gld za hrano in 50 gld za ostale stroške. Oktobra 1870 je v uršulinski zavod vpisal poleg Antonije in Desiderije še Brigito in plačal za bivanje v samostanu za 5 mesecev 187,50 gld (12,50 gld mesečno na osebo), poleg tega pa še 67,50 gld dodatka za ostale stroške. Isto vsoto (188 gld) brez dodatka je poslal v uršulinski samostan tudi 1. 3. 1871, dne 30. 9. 1871 pa je plačal za bivanje v samostanu za Antonijo in Brigito (za en semester) 125 gld in 40 gld dodatka za ostale stroške.

Od leta 1878 dalje je Lipold k postavki gotovina ženi in otrokom prišteval tudi vse izdatke za obleko in obutev za člane družine (razen zase), zato si pogledjmo nekaj najzanimivejših postavk.

Dne 16. 11. 1878 je v Ljubljani kupil 3 pare krznenih čevljev za 12 gld (4 gld par) in 2 para usnjenih čevljev za Roso po 2,75 in 1,50 gld. Dne 30. 3. 1879 je plačal blago za obleke v skupni vrednosti 47,08 gld. Od tega je dal za blago za 2 obleki za Roso 20,35 gld, za dve obleki za Brigito 10,78 gld, za 1 obleko za Antonijo 8,48 gld in za 1 obleko za Desiderijo 7,47 gld. Dne 12. 9. 1879 je v Ljubljani kupoval za Antonijo, ki se je nameravala poročiti. Med drugim je kupil pri ljubljanskem trgovcu Meyerju naslednje: 2 odeji 8 gld, 1 prešito odejo 3,50 gld, 2 triko odeji (Trickot-decken) 13 gld, poročno obleko za 19,20 gld, blago za žimnico (Matrazengradl) za 4,95 gld, blago za domačo haljo (Schlafrock) 6,30 gld in še več drugih stvari v skupni vrednosti 149,50 gld. Pri trgovcu Kollmanu pa je Antoniji kupil med drugim naslednje: 24 krožnikov za 3,60 gld, stekleni servis (kozarci) za 12 oseb za 27,70 gld, jedilni servis za 12 oseb (84 kosov) 52 gld, servis za kavo za 12 oseb za 11,20 gld, čajni servis za 12 oseb 12,50 gld, beli jedilni servis za 6 oseb (35 kosov) 13,20 gld, 1 ogledalo 17,50 gld, pekač za kruh 2,70 gld, dve garnituri za pranje 13,20 gld, mlinček za kavo 2,10 gld, petrolejko 2,45 gld, tri pločevinaste pladnje 4,95 gld ... in še nekatere druge stvari v skupnem znesku 163,88 gld. Naslednjega dne je Antoniji v Ljubljani kupil še 6 parov rokavic za 6,60 gld in pa tri pare čevljev za 15,20 gld.

Na koncu še povejmo, da je v tej postavki beležil tudi vse manjše zneske, ki jih je dajal ob različnih priložnostih v gotovini svojim otrokom in ženi. Ti zneski so precej nizki in le redko presegajo višino 1 gld. Večji so samo ob rojstnih dnevih ali godovih, ko da otrokom tudi po nekaj goldinarjev (nikoli pa več kot 5 gld), ženi pa tudi 15 gld (30. 8. 1871 za god) ali celo 20 gld (14. 1. 1878 za rojstni dan).

3. Obleka, perilo, posteljnina

V letih 1867—1871 je Lipold pod to postavko zajel stroške za obleko za vse člane družine, od leta 1878 dalje pa le zneske, ki jih je porabil za obleko zase ter za perilo in posteljnino celotne družine, medtem ko je izdatke za obleko in obutev

³⁵ PMC, 10/78. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1873; pismo z dne 26. 10. 1873.

³⁶ PMC, 10/78. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1873; pismo z dne 24. 11. 1873. (Konrad (1849—1892) se je maja 1873 poročil z Ano Sieber, zavedno Cehinjo iz Pardubic in po mnenju I. Lipold (Kronika družine Lipold, str. 101), se je že kmalu pokazalo, da je bila ta poroka zanj prava sreča. »Kar niso zmogli strogi oče, predobra mati, šole in vzgojitelji, je dosegla dobra žena. Postal je resen in skrben ... Konrad je do upokojitve služboval kot bančni uradnik na Dunaju in bil dober mož svoji ženi, ki je umrla 1902. V njunem zakonu ni bilo otrok, zato sta posinovila svojega sorodnika Vladimirja Lipolda, ki je kasneje postal inženir geologije.

³⁷ PMC, 10/74. Pisma M. V. Lipolda sinu Konradu 1869; pismo z dne 28. 9. 1869.

Tabela II. Pregled realnih izdatkov M. V. Lipolda v letih 1867—1871 in 1878—1882

	1867	1868	1869	1870	1871	1878	1879	1880	1881	1882
Gospodinjstvo	1855	1201	1138	1238	1240	1478	1662	1465	1317	1614
Gotovina (ženi in otrokom)	276	614,50	732	856	698	1516	1123	1484	968	878
Obleka	550	246	567	258	360	96	149	96	179	96
Zabava in gostilne	112	143	206	179	152	183	136	115	123	129
Potovanja	486	217	258	148	215	719	475	469	706	406
Davki, pošta, kolki	91	84	308	133	136	177	136	227	207	208
Darila, milodari, napitnine	85	69	92	87	105	121	109	107	171	250
Knjige, časopisi itd.	65	91,50	67	85	96	85	111	105	134	94
Pohištvo, premičnine itd.	470	94	97	76	64	88	71	68	61	9
Obutev	54	78	72	53	30	20	7	10	5	9
Tobak	70	60	76	51	90	81	81	90	84	96
Razno	503	47	20	29	63	70	87	51	13	20
Skupaj	4617	2945	3633	3193	3249	4634	4208	4287	3968	3809

za ženo in otroke vodil pod postavko gotovina ženi in otrokom. Zaradi tega so zneski v letih 1867—1871 precej višji kot v naslednjem obdobju, ko se zvišajo zneski postavke gotovina ženi in otrokom. Poglejmo si izdatke po posameznih letih, kot jih je v pregledu realnih izdatkov specificiral Lipold sam.

Leta 1867 je za obleko, perilo in posteljnino za vse člane družine porabil 550 gld. Od tega zase 151 gld (za novo uniformo), za Konrada 102 gld, za dekleta skupaj 155 gld, za ženo Roso 55 gld in za prte 55 gld.

Leta 1868 je za obleko za vse člane družine porabil 246 gld in sicer: zase 38 gld, za ženo 60 gld (samo za krzno 32 gld) in za dekleta skupaj 127 gld.

Leta 1869 je za obleko izdal 567 gld in sicer: zase 160 gld, za ženo 47 gld, za dekleta skupaj 267 gld, za posteljnino in prte pa 93,24 gld.

Leta 1870 je za obleko za vso družino porabil 258 gld. Od tega zase 45 gld, za dekleta skupaj pa 153 gld.

Leta 1871 je v ta namen porabil 360 gld in sicer: zase 92 gld, za Ulriko 19 gld, za Desiderijo in Brigito skupaj pa 146 gld.

Leta 1878 je za obleko zase porabil 83 gld, za prte pa 13 gld.

Leta 1879 je v ta namen porabil 149 gld in sicer: obleka zase 62 gld, posteljnina in prti 87 gld.

Leta 1880 je v ta namen porabil 96 gld. Od tega za obleko zase 83 gld, za posteljnino in prte pa 13 gld.

Leta 1881 je v ta namen porabil 179 gld in sicer: za obleko zase 143 gld (nova uniforma), za perilo, posteljnino in prte pa 36 gld.

Leta 1882 pa je v ta namen porabil 96 gld in sicer: za obleko zase 43 gld, za posteljnino, prte in perilo pa 53 gld.

Na podlagi podatkov iz dnevnikov lahko posamezne izdatke še preciziramo. Tako je npr. 21. 1. 1867 na Dunaju kupil moške rokavice in zanje odštel 1,10 gld. Dne 14. 3. 1867 je kupil Desideriji blago za obleko (s škotskim vzorcem) in plačal zanj 3,20 gld. Dne 18. 4. 1867 je kupil sinu Konradu in sebi klobuk in za vsakega odštel po 3,50 gld. Dne 19. 4. 1867 je kupil Konradu 1 par rokavic za 70 kr. Dne 3. 8. 1867 (pred poroko) ši je na Dunaju kupil kravato in zanjo odštel 80 kr. Dne 4. 1. 1868 je v Ljubljani kupil 1 par rokavic zase (1,70 gld) in 1 par rokavic za Roso (1,40 gld). Dne 25. 10. 1867 je v Ljubljani kupil obleko za ženo (15 gld), Ulriko (15 gld) in za ostale tri hčere (25 gld). Dne 16. 7. 1880 ši je v Ljubljani kupil 6 parov nogavic in zanje odštel 4,35 gld, za moški dežni plašč pa plačal 7,80 gld. Dne 11. 7. 1867 je na licitaciji v Spodnji Idriji kupil 6 brisač za 1,90 gld, 16 serviet za 3,65 gld in 1 izvezen prt za 3,85 gld.

4. Zabave in gostilne

Pod to postavko je Lipold vodil stroške, ki jih je imel ob obiskih gledaliških predstav, plesov, tombol, raznih slavnosti in ob domačih obiskih ter na ekskurzijah, jour-fixih in v gostilnah. Ob koncu vsakega leta je to postavko razčlenil takole:

Leta 1867 je v ta namen porabil 112 gld in sicer na Dunaju 70 gld in v Idriji 42 gld. Med drugim se je na Dunaju udeležil 7 koncertov, dvoje plesov in bil dvakrat v Praterju.

Leta 1868 je porabil za zabavo in gostilne 210 gld, vendar pa postavke ni posebej razčlenil.

Leta 1869 je v ta namen porabil 206 gld in sicer za 6 plesov, 3 ekskurzije, 3 tombole in dve slavji. Leta 1870 je za zabavo porabil 179 gld in sicer za 10 gledaliških predstav, 11 plesov in 3 tombole. Leta 1871 je v ta namen porabil 152 gld in sicer za 6 plesov ter obisk Cecilije in Silvestra. V ostalih letih pa postavke zabava in gostilne ni razčlenil, ampak je v pregledu realnih izdatkov navedel le skupni znesek za celo leto. Seveda pa lahko na podlagi dnevnikov nekatere izdatke še specificiramo.

Tako na Dunaju kot tudi v Idriji je skoraj vsak dan hodil v gostilne, bodisi na vrček ali dva piva ali pa na kavo. Pri tem je ponavadi zapravil le po nekaj krajcarjev (največkrat med 10 in 15 kr), vendar pa iz teh zneskov ni vedno razvidno ali je spil eno ali dve (mali) pivi oziroma kavi. Manjše vsote je porabil tudi na jour-fixih, plesih, tombolah in na raznih slavnostih, ki so se v tem času kar vrstile. Tako je bil npr. 4. 1. 1867 na jour-fixu in porabil 1,54 gld. Istega dne je bil tudi v kavarni in plačal za kavo 15 kr. Dne 22. 1. 1867 je bil na volilnem zborovanju deželnozborskega kandidata dr. Koppa³⁸ (na volitvah nekaj dni kasneje je glasoval zanj) in spil vrček piva za 12 kr. Dne 2. 2. 1867 sta šla s Konradom v Burgtheater na predstavo Romeo in Julija in za vstopnino za oba je plačal 80 kr, 10 kr pa je odšel še za rezervacijo sedežev. Dne 16. 2. 1867 je šel na maškerado in porabil za pivo 20 kr. Dne 25. 4. 1867 je šel z dekleti in gospodinjo gospo Giród v Prater in za vrtljak ter drugo zabavo porabil 4 gld. Dne 3. 6. 1867 je s hčerami šel v Sofienbad in tam med drugim kupil 12 kopaliških vstopnic (2,40 gld) za Desiderijo, plačal pa je tudi 12 učnih ur plavanja (3 gld) in dal honorar plavalnemu mojstru 1 gld.

V Idriji je skoraj vsak dan hodil v gostilno Zemlja ali pivnico Adler. Tu je porabil manjše zneske za pivo, v povprečju okoli 10 kr. Zvečer je hodil v Kazino in do leta 1870 tudi v Čitalnico, dokler ni iz nje izstopil. Tako je npr. 15. 9. 1867 šel s Tomanom v pivnico Adler in za pivo porabil 15 kr. Dne 21. 2. 1868 je v Kazini igral biljard in za 6 iger porabil 42 kr (ena igra 7 kr). Dne 23. 2. 1868 je šel na tombolo in porabil 1 gld. Dne 24. 3. 1868 je šel zvečer v Čitalnico, kjer je za pivo porabil 20 kr, pri igranju taroka pa izgubil 1,80 gld. (V dnevniku je ob tem znesku pripisal debel klicaj). Dne 7. 5. 1868 je bil v gostilni Zemlja in porabil za pivo 10 kr, dva dni kasneje pa je v pivnici Adler odšel za pivo 9 kr. Dne 6. 3. 1869 je bil na deželnozborskih volitvah izvoljen za deželnega poslanca (dobil je 67 glasov od 75 možnih) in po volitvah šel (kot da se ni nič zgodilo) na pivo v gostilno Zemlja (10 kr). Zvečer pa je šel v Kazino, kjer je bilo volilno zborovanje, in po govoru, v katerem je razgrnil svoj politični program, porabil za pivo 30 kr.³⁹

5. Potovanja

V okviru postavke potovanja je vodil Lipold stroške za službena in družinska potovanja. Pri tem je evidentno, da v letih 1867—1871 prevladujejo izdatki za službena, v letih 1878—1882 pa za družinska potovanja, kar je pač posledica dejstva, da je Lipold zaradi bolehnosti opuščal terensko delo.

Najprej si oglejmo skupno porabo po posameznih letih, kot jo je razčlenil Lipold v pregledih realnih izdatkov ob koncu vsakega leta.

Leta 1867 je za potovanja porabil 486 gld. Od tega za transportne stroške za pohištvo in prtljago z Dunaja v Idrijo 300 gld, za selitev družine z Dunaja v Idrijo 100 gld, za službeno potovanje v Ivnik (Eibiswald) in od tam preko Celovca v Mözirje 30 gld, za pot z Dunaja v Idrijo (preko Celovca) 23,33 gld, za pot iz Idrije na Dunaj 7,77 gld, za službeno pot iz Idrije v Toplice 10,26 gld in za pot v Ljubljano 14,95 gld.

Leta 1868 je za potovanja skupaj porabil 217 gld. Od tega za službena 150 gld in za družinska 67 gld.

Leta 1869 je za potovanja skupaj porabil 258 gld. Od tega za pot v Ljubljano januarja 1869 32 gld, za družinski izlet v Zagorje avgusta 1869 44 gld, za potovanje žene Rose na Koroško septembra 1869 47 gld, za pot v Škofjo Loko oktobra 1869

³⁸ Dr. Josef Kopp (1827—1907), doktor prava in politik. Leta 1867 je bil izvoljen v dunajski občinski svet, v naslednjem letu pa v nižjeavstrijski deželni zbor. Leta 1869 je na Dunaju ustanovil Nemško društvo, ki ga je vodil do leta 1884. Bil je predsednik na nemško-avstrijskih strankinih dnevih leta 1870, 1871, 1873 in 1880. V letih 1873—1881 je bil eden izmed načelnikov Naprednega kluba v državnem zboru (vanj je bil izvoljen 1873), nato pa je bil član kluba Združene levice, Nemško-avstrijskega kluba in Kluba združene nemške levice. Leta 1897 se je pridružil Nemškemu naprednemu klubu in ostal njegov član vse do svoje smrti.

³⁹ Ker se podobne postavke v dnevnikih stalno ponavljajo, jih ne navajam več.

23 gld in za pot v Ljubljano ter za večdnevno bivanje v hotelu Slon (ob zasedanju deželnega zbora septembra in oktobra 1869) 112 gld..

Leta 1870 je za potovanja porabil 148 gld. Od tega za pot v Škofjo Loko (obisk hčera za Veliko noč) 34 gld, za pot v Škofjo Loko konec julija 27 gld ter za pot v Mozirje (preko Škofje Loke, Ljubljane in Celja) v oktobru 87 gld.

Leta 1871 je za potovanja porabil 215 gld, vendar pa zneska ni posebej specificiral. V pregledu realnih izdatkov je ob postavki potovanja zabeležil le to, da je bil trikrat v Škofji Loki, Ljubljani in Logatcu, enkrat pa v Mozirju.

Leta 1878 je za potovanja porabil 719 gld, kar je najvišji znesek v celotnem obravnavanem obdobju. Od tega je na službenih potovanjih porabil le 253 gld, na družinskih pa kar 466 gld.

Leta 1879 je za potovanja porabil 475 gld, leta 1880 469 gld, leta 1881 706 gld (samo ob obisku sina Konrada na Dunaju 223 gld) in leta 1882 406 gld. Pri tem je značilno, da se vsi navedeni zneski nanašajo na družinska potovanja.

Poglejmo si nekaj postavk, ki nam nudijo bogate podatke zlasti o cenah prevozov, hotelov, hrane in pijače po raznih krajih na Slovenskem.

Ker mu ob zamenjavi službe niso povrnili selitvenih stroškov, jih je moral kriti v celoti iz lastnega žepa. Tako je za prevoz pohištva in prtljage z Dunaja v Idrijo (z železnico do Logatca in z vozovi do Idrije) plačal 300 gld, 100 gld pa so znašali stroški selitve njegove družine. Sam je prišel v Idrijo že 24. 6. 1867 in prespal v pivnici Adler. Naslednji dan je za prenočišče plačal 30 kr, nato pa se je seznanil z rudniškim osebjem, prevzel posle od prejšnjega direktorja rudnika in si v naslednjih dneh uredil stanovanje na gradu. Dne 31. 7. 1867 je odpotoval na Dunaj, da organizira prevoz pohištva in prtljage v Idrijo. Na poti je porabil 7,77 gld, ker se ni nikjer ustavil. Po poroki (12. 8. 1867) v Mozirju, je z ženo Roso in hčerami odpotoval iz Mozirja (14. 8. 1867) proti Idriji. Na poti so se ustavili v Ljubljani in prespali v hotelu Slon, za kar je naslednji dan plačal 6,60 gld, t. j. 1,10 gld na osebo. Dne 23. 10. 1867 je odšel v Ljubljano sam in v Slonu plačal za kosilo 63 kr; za dva dni bivanja v hotelu pa odštel 1,60 gld. Za vlak od Ljubljane do Logatca je plačal 1,66 gld (II. razred), sprevodniku pa je dal 7 kr napitnine. Od Logatca do Idrije se je peljal z enovprego in za prevoz plačal 1 gld.

V začetku januarja 1868 se je udeležil letnega zborovanja montanistov v Ljubljani. Dne 4. 1. 1868 zjutraj se je iz Idrije s kočijo odpeljal proti Logatcu in kočijažu plačal 90 kr. Ob pol dvanajstih je v Logatcu vstopil na vlak za Ljubljano in plačal za vozovnico (za II. razred) 1,66 gld, sprevodniku pa dal še 14 kr napitnine. V Ljubljani se je nastanil v hotelu Slon in proti večeru odšel po nakupih. Med drugim si je kupil 1 par rokavic (1,70 gld) in slovensko-nemški slovar (pri Giontiniju) za 1,50 gld, za ženo Roso pa 1 par krznenih čevljev (2,30 gld) in 1 par rokavic za 1,40 gld.

Naslednjega dne (5. 1. 1868) je v Slonu zajtrkoval in za zajtrk plačal 24 kr. Ob pol desetih se je udeležil zborovanja montanistov, proti večeru pa s Trinkerjem in Langerjem (vsi trije so praznovali 25-letnico službovanja) v restavraciji hotela Slon spil nekaj steklenic šampanjca; in pri tem zapravil 3 gld. Dne 6. 1. 1868 je za zajtrk v Slonu plačal 20 kr, za ogled gledališke predstave 35 kr, na zaključnem slavlju montanistov v hotelu Slon pa zvečer porabil 70 kr za pijačo in 10 kr za skodelico kave. Dne 7. 1. 1868 je v Slonu po zajtrku spil malo pivo in zanj odštel 10 kr. Opoldan je za kosilo v Slonu plačal 70 kr, za prenočišče za tri dni pa odštel 4,30 gld. Popoldan se je z vlakom odpeljal do Logatca (1,66 gld za vozovnico II. razreda) in se nastanil v gostilni pri Sicherlu. Za prenočišče z zajtrkom je naslednji dan plačal 50 kr, nato pa se je s kočijo Sicherlove prevozniške družbe odpeljal po velikem snegu do Godoviča. Tu je kosil z nekim prijateljem in za dve kosili odštel 1,20 gld. Okoli 13. ure pa se je odpeljal naprej proti Idriji in plačal kočijažu 1,50 gld z napitnino vred.

V dneh od 7. do 19. novembra 1868 je bil Lipold na službenem potovanju v Rablju in je na poti porabil 93,42 gld. Dne 7. 11. 1868 je odpotoval iz Idrije v Lo-

gateg in plačal kočijažu 1 gld, zraven pa mu je dal še 30 kr napitnine. Iz Logatca se je z vlakom odpeljal proti Mariboru (7,86 gld-voznica za II. razred, 7 kr prtljaga, 50 kr napitnina), kjer je drugo jutro presedel in se z vlakom odpeljal proti Beljaku (6,82 gld za II. razred). Ob postanku vlaka je v Celovcu kosil in za kosilo plačal 86 kr, po prihodu v Beljaku pa je v gostilni Pošta za večerjo odštel 70 kr. Ob 18. uri se je iz Beljaka z izletniškim vozom (Stellwagen) odpeljal proti Trbižu (1,60 gld) in tja prišel ob 11. uri zvečer. V Trbižu je prespal in naslednji dan (9. 11. 1868) plačal prenočišče z zajtrkom 1 gld, gostilničarju pa je dal še 20 kr napitnine. Nato se je s kočijo odpeljal v Rabelj (1 gld) in se nastanil v gostilni pri Fercherju. V Rablju je bil 7 dni in dne 16. 11. 1868 plačal za prenočišče 4,90 gld (70 kr na noč), za hrano v gostilni Bauer za 8 dni pa 12,84 gld. Dne 16. 11. 1868 se je s kočijo odpeljal proti Beljaku in na poti porabil 7 gld. V Beljaku se je nastanil v gostilni Pošta in naslednji dan plačal za prenočišče z zajtrkom (z napitnino vred) 2,15 gld. Ob 6. uri zjutraj (17. 11. 1868) pa se je z vlakom odpeljal v Feldkirchen (81 kr), kjer se je srečal z Moritzem Webernom, bratom žene Rose. Odtam se je peljal s kočijo v Celovec (2,20 gld) in večerjal v gostilni Sandwirth za 50 kr. Naslednji dan (18. 11. 1868) je v imenovani gostilni plačal za prenočišče in zajtrk 1,10 gld, nato pa se je z vlakom odpeljal preko Maribora do Ljubljane (11,79 gld). Prespal je v hotelu Slon in naslednji dan (19. 11. 1868) plačal za sobo 90 kr, za zajtrk 20 kr in za kosilo 76 kr. Po kosilu pa se je z vlakom odpeljal v Logatec (1,66 gld), večerjal pri Sicherlu (38 kr) in nadaljeval pot s kočijo do Idrije (1 gld).

V avgustu 1869 se je Lipoldova družina (Lipold, njegova žena Rosa in vse štiri hčere) odpravila na krajši izlet v Zagorje. Dne 11. 8. 1869 so se s kočijo odpeljali do Logatca (1 gld) in prespali pri Sicherlu. Naslednjega dne zjutraj so se z vlakom peljali do Zagorja (voznice za II. razred 7,35 gld), si dodobra ogledali kraj in se ob 20. uri z vlakom vrnili v Ljubljano (4,08 gld) ter prespali v Slonu. Naslednje jutro (13. 8. 1868) so se v Ljubljani odpravili po nakupih in Lipold je v ta namen izročil ženi 30 gld, sam pa si je med drugim kupil klobuk (4,30 gld), 2 kravati (2,80 gld) in dežnik za 30 kr. Popoldan pa so se — potem ko je Lipold v hotelu Slon plačal prenočišče z zajtrkom 5,60 gld — z vlakom odpeljali do Logatca in prespali pri Sicherlu. Za prenočišče z zajtrkom je Lipold plačal 3,74 gld, za prevoz s kočijo do Idrije pa 1 gld.

Aprila 1870 se je Lipold z ženo Roso, hčerama Ulriko in Brigito ter nečakom Karlom odpravil v Škofjo Loko, na obisk Desideriji in Antoniji, ki sta obiskovali šolo v uršulinskem samostanu. Dne 18. 4. 1870 so se s kočijo odpeljali iz Idrije v Škofjo Loko, kjer so se nastanili v gostilni pri Kroni, nato pa šli obiskat Desiderijo in Antonijo. Naslednji dan (19. 4. 1870) so po zajtrku ob 7. uri odšli k maši v uršulinski samostan, od tam pa skupaj z Desiderijo in Antonijo s kočijo v Kranj. V Kranju so kosili v gostilni pri Stari pošti (4,40 gld) in se po krajšem ogledu mesta ob 16. uri vrnili v Škofjo Loko. Za prevoz s kočijo iz Škofje Loke do Kranja in nazaj je Lipold plačal 2 gld. Dne 20. 4. 1870 so se vrnili v Idrijo. Račun pri Kroni je znašal 12,71 gld (prenočišče, zajtrk, večerja), Lipold pa je gostilničarju dal še 1 gld napitnine. Za prevoz s kočijo iz Idrije do Škofje Loke in nazaj je plačal 10 gld ter dal 1,50 gld napitnine vozniku.

V letu 1878 se je Lipoldova družina (Lipold, žena Rosa ter hčere Desiderija, Antonija in Brigita) odpravila na izlet v Benetke in na njem (od 31. 8. do 8. 9. 1878) porabila okroglih 466 gld. Dne 31. 8. 1878 zjutraj so se s kočijo odpeljali do Logatca (prevoz 2 gld, napitnina kočijažu 30 kr), kjer so vstopili na vlak proti Trstu in se peljali do Sežane. Za 5 voznice za III. razred in za prtljago je Lipold plačal 10,05 gld. V Sežani so se nastanili v gostilni Stadt Triest in se že zgodaj odpravili spat. Naslednjega dne so vstali ob 6. uri zjutraj in v gostilni zajtrkovali. Za prenočišče z zajtrkom je Lipold plačal 6,50 gld. Ob 7. uri so se z dvema enovpregama odpeljali proti Trstu in že na poti do Opčin (tja so prišli ob 9.30) porabili 1,40 gld, med drugim tudi za čokolado. Ob 10.15 so prispeli v Trst in se nastanili v hotelu Europa.

Za vožnjo iz Sežane do Trsta je Lipold plačal 5 gld, kočijažema pa je dal še po 1 gld napitnine. Proti večeru so se v Antonijevi cerkvi sv. Antona udeležili maše, potem pa so šli v kavarno Tomasso na kavo (1,20 gld). Naslednji dan (2. 9. 1878) so se zbudili že ob 5. uri zjutraj, zajtrkovali in se peš odpravili proti železniški postaji. Za prenočišče z zajtrkom v hotelu Europa je Lipold plačal 5 gld (torej 1 gld na osebo), za vozovnice za III. razred do Krmina pa je odštel 9 gld. V Krminu je Lipold doplačal razliko za II. razred in kupil vozovnice do Benetk (40 gld). Ob postanku vlaka so v Vidmu kosili ter za juho in kruh plačal 1,72 gld. V Benetke so prišli ob 13.30 in se nastanili v hotelu Italija. Naslednji dan so si ogledovali mesto in za ogled dožve palače je npr. plačal 2,40 gld (za vso družino), za vožnjo z gondolo pa porabil 10 kr. Popoldan so se s parnikom odpeljali na Lido in za vožnjo tja in nazaj je odštel 1,44 gld. Dne 4. 9. 1878 so si ponovno ogledovali mesto in sicer pod vodstvom vodiča Ferrarija. Pri tem je Lipold samo za prevoze z gondolami porabil 1,60 gld, vodiču pa je za dva dni vodenja plačal 3,20 gld. Lipold in njegova žena sta si ogledala tudi Markov stolp in plačala za vstopnino 30 kr. Tudi naslednji dan so si ogledovali mesto in se fotografirali na Markovem trgu. Za fotografije je Lipold odštel 4 gld, gondoljerju pa za 3 ure vožnje plačal 1,60 gld. Popoldan je Lipold poravnal račun v hotelu Italija in za prenočišče odštel 12 gld, za postrežbo pa 3,60 gld. Zvečer se je celotna družina odpeljala s parnikom Milano proti Trstu, kamor so prispeli naslednjega dne (6. 9. 1878) ob 7.30 uri, in za vozovnice in dodatek za prtljago porabili 35 gld. V Trstu so se ponovno nastanili v hotelu Europa, zaradi utrujenosti pa so odšli najprej spat, nato pa na krajši sprehod po mestu (med drugim so si ogledali Miramar). Dne 7. 9. 1878 so bili še ves dan v Trstu in porabili nekaj goldinarjev za manjše nakupe, naslednji dan pa so se odpravili proti domu. Za prenočišče z zajtrkom v hotelu Europa (za 2 dni) je Lipold plačal 14 gld, za vozovnice do Logatca 16,50 gld, na vlaku pa je sprevodniku dal še 50 kr napitnine. V Logatcu so kosili in za 4 kosila (Desiderija se je z vlakom peljala do Ljubljane) je odštel 3,60 gld. Nato so se s kočijo odpeljali proti Idriji in za prevoz je Lipold odštel 2 gld.

Tudi v letu 1879 je Lipoldova družina odšla na daljše družinsko potovanje in sicer na krožno pot preko Tirolske, Salzburga, Štajerske in Koroške nazaj v Idrijo. Pot je trajala od 8. 8. do 12. 9. 1879, na njej pa so porabili 393,58 gld. Poleg Lipoldove žene Rose so se potovanja udeležile tudi njegove hčere Brigita, Antonija in Desiderija, ki pa je potovala na lastne stroške. Dne 8. 8. 1879 so se s kočijo odpeljali do Logatca (1,60 gld z napitnino vred), vstopili na vlak do Ljubljane (6,39 gld za vozovnice za III. razred) in na ljubljanski železniški postaji kupili vozovnice za krožno potovanje. Za 4 vozovnice III. razreda je Lipold odštel 105 gld, Desiderija pa si je vozovnico kupila iz lastnih sredstev. Ob 13. uri so se iz Ljubljane odpeljali proti Beljaku in tja prišli ob 17.30 uri. Tam so prenočili in naslednji dan je Lipold za prenočišče z zajtrkom plačal 6,56 gld. Nato so nadaljevali pot čez Klausen v Innsbruck (12. in 13. avgust), Salzburg (15. in 16. avgust), Ischl (17. in 18. avgust) Aussee (19. in 20. avgust), Lölling (21. in 22. avgust) in nazaj v Celovec, kamor so prišli 23. avgusta 1879. V Celovcu so se nastanili v gostilni Weises Lamm in naslednji dan je Lipold za prenočišče z zajtrkom plačal 6,40 gld, za kosilo v isti gostilni pa 90 kr na osebo. Popoldan so se z vlakom odpeljali do Prevalj (5,92 gld za II. razred), od tam pa se napotili v Leše na obisk k sorodniku Antonu Webernu. Tam so bili do 7. septembra 1879 in niso zapravili skoraj nič denarja. Dne 8. 9. 1879 so se z vlakom odpeljali v Pliberk in tam ostali dva dni. Za prenočišče z zajtrkom je Lipold odštel 5,16 gld na noč. Dne 11. 9. 1879 so se napotili proti Ljubljani. Za kosilo v hotelu Slon je Lipold plačal 56 kr na osebo, za večerjo v istem hotelu 1,40 gld za vse skupaj, naslednje jutro pa je plačal za prenočišče z zajtrkom 5,92 gld itd.

Med zanimivejšimi postavkami si pogledjmo še naslednje:

Dne 1. 6. 1868 se je Lipold z ženo Roso ter hčerama Desiderijo in Ulriko odpravil na enodnevni izlet v Postojno. Na poti so se ustavili v Planini in za kosilo za 4 osebe je odštel 2,70 gld. Za vstopnino za ogled postojnske jame je plačal 4 gld

(torej 1 gld na osebo); za vožnjo s kočijo iz Postojne do Planine 2,20 gld, od Planine do Idrije pa 2 gld.

V dneh od 25. 9. do 24. 10. 1878 pa se je Lipold z ženo Roso odpravil na daljše potovanje po Koroški in Štajerski. Večino časa sta preživelá pri svojih sorodnikih v Mozirju, Šmartnem pri Velenju itd., zato na potovanju nista zapravila veliko denarja. Kljub temu pa lahko navedemo nekaj zanimivih postavk, ki nam nudijo podatke o cenah prevozov in gostilniških storitev. Tako je npr. 25. 9. 1878 za prevoz s kočijo od Ljubljane do Kamnika Lipold plačal 7 gld, za nočitev z zajtrkom pri Frölichu v Kamniku je naslednji dan odštel 3,90 gld, za kočijo iz Kamnika, preko Črnavca in Gornjega grada do Mozirja pa 8 gld. Dne 5. 10. 1878 je plačal za prevoz s kočijo od Šmartnega pri Velenju (tu stá bila na obisku pri župniku Janezu Lipoldu)⁴⁰ do Celja 5 gld, za ogled celjske kmetijske razstave 40 kr in za kosilo v hotelu Engel 75 kr na osebo. Dne 6. 10. 1878 je v celjski gostilni Dejeuner dal za porcijo klobas 50 kr, za prenočišče z zajtrkom za dva dni pa je v celjskem hotelu Engel plačal 3,40 gld.

6. Davki, pošta, kolki

V okviru te postavke je Lipold vodil stroške za pošne storitve (pisma, telegrami), za kolke in davke. Na koncu vsakega leta je vsoto razčlenil, tako da lahko dobimo razmerje med posameznimi postavkami, iz dnevnikov pa je razvidna tudi višina davkov.

Leto	Davki	Pošta	Kolki	Skupaj
1867	40	30	21	91
1868	54	18	12	84
1869	263	30	15	308
1870	105	16	12	133
1871	90	33	13	136
1878	130	33	14	177
1879	133	36	28	197
1880	?	?	?	227
1881	162	28	17	207
1882	162	31	15,5	208,5

Lipold je davke plačeval točno vsakega prvega v mesecu, v obravnavanem obdobju pa so se gibali takole: do januarja 1869 znaša višina davka 2,69 gld na mesec, ko pa mu s 1. februarjem 1869 zvišajo plačo, davek naraste na 7,50 gld. Lipold plačuje davek v tej višini do leta 1872 oziroma do zvišanja plače leta 1874.⁴¹ V letu 1878 in prvih štirih mesecih leta 1879 znaša višina davka 10,83 gld, od 1. maja 1879 do konca leta 1879 11,11 gld, od leta 1880 dalje pa 13,50 gld na mesec.⁴²

Med ostalimi zneski v okviru te postavke naj omenimo še tole: za kolke ob izdaji Florinega mrliškega lista (25. 5. 1867), ki ga je potreboval pred poroko, je plačal 1,05 gld; za telegram iz Ljubljane v Idrijo (25. 3. 1878) 50 kr, za pisemsko ovojnico (1. 7. 1878) pa 1 gld.

7. Darila, milodari, napitnine

V okviru te postavke so navedeni izdatki ob nakupih daril, pa tudi milodari in napitnine. Ker je v pregledu realnih izdatkov ob koncu vsakega leta večje postavke specificiral, si jih lahko (vsaj za posamezna leta) nekoliko podrobneje ogledamo.

⁴⁰ Janez Lipold (1842–1898), duhovnik in deželni poslanec, sin Markovega brata Janeza Lipolda, deželnega in državnega poslanca ter mozirskega župana.

⁴¹ Čeprav dnevnik za leta 1872–1877 manjkajo, lahko sklepamo, da se mu davek zviša s povišanjem plače leta 1874.

⁴² Pri tem pa je treba upoštevati, da je v okviru te postavke beležil poleg davkov še razne službene takse, tako da je npr. znesek v letu 1869 izredno visok.

Leta 1867 je v ta namen porabil 72 gld. Med drugim je porabil za darila ob Novem letu 20 gld, Glasbenemu društvu v Idriji je daroval 10 gld, sestri Mariji Ani (Nani) pa je dal 11 gld.

Leta 1868 je od skupaj 69 gld porabil za okrasitev božičnega drevesca in nakup daril 12 gld, idrijski godbi je podaril 3 gld za nakup činel, sestri Nani pa je dal 15 gld.

Leta 1869 je porabil 92 gld. Od tega je dal sestri Nani 15 gld, sorodnikom v Mozirju pa 7 gld.

Leta 1870 je v ta namen porabil 87 gld. Od tega je dal sestri Nani 19 gld, idrijski Čitalnici za nakup zastave pa 12 gld.

Leta 1871 je v ta namen porabil 105 gld. Od tega je dal sestri Nani 34 gld, za milodare pa je porabil 23 gld.

Leta 1878 je v ta namen porabil 121 gld, leta 1879 109 gld, leta 1880 pa 107 gld, na žalost pa zneskov ni specificiral.

Leta 1881 je v ta namen izdal 171 gld. Od tega je dal nečakoma Janezu in Uršuli Pirkovič 15 gld, celjskim dijakom pa 10 gld.

Leta 1882 pa je za darila, milodare in napitnine porabil 250 gld. Od tega je dal 20 gld nečaku Pirkoviču, 30 gld sestri Nani in 40 gld nečakom in nečakinjam v Mozirju.

Iz teh grobih specifikacij je razvidno, da je Lipold redno podpiral svojo sestro Marijo Nano (pa tudi ostale sorodnike) in da je ob Novem letu oziroma Božiču vedno obdaroval svoje bližnje. Ostali zneski odpadejo na napitnine in milodare, ki jih sicer ob koncu leta ni posebej specificiral, zato pa jih je vestno beležil v dnevniku.

Napitnine je Lipold dajal skoraj vedno in ob različnih priložnostih. Tako se npr. na železnici, na poti iz Logatca do Ljubljane, velikokrat pojavlja napitnina 7 kr sprevozniku, ki pa je včasih tudi bistveno višja. Napitnino je redno dajal tudi kočijažu in sicer od nekaj deset krajcarjev do 1,50 gld. Nekako v isti višini se gibljejo napitnine tudi v gostilnah in hotelih, pri poravnavanju računov za razne storitve itd. Najvišje napitnine, ki so razvidne iz dnevnikov, pa so: 3 gld slugam deželnega predsednika Conrada von Eibesfelda januarja 1869, ko je bil Lipold definitivno postavljen za direktorja idrijskega rudnika (po slovesni zaprisegi), 5 gld vrtarju idrijske Čitalnice 3. 1. 1870 in (na isti dan) 2 gld služabnikom Čitalnice.

Med ostalimi postavkami navedimo še naslednje: dne 16. 2. 1867 je beračem na Dunaju dal 50 kr, pri čemer je v dnevniku pripisal debel klicaj. Dne 28. 8. 1867 je dal nekemu popotnemu študentu 1 gld. Dne 12. 8. 1867 je v Mozirju (na dan svoje poroke) počastil z vinom mozirske dijake in študente za 12,40 gld. Dne 11. 10. 1869 je dal v Ljubljani za društvo ubogih študentov 1 gld. Dne 6. 6. 1870 je idrijski Čitalnici podaril 12 gld za nakup zastave.

8. Knjige, časopisi, društva, fotografije

V pregledih realnih izdatkov Lipold ni razčlenil izdatkov, ki jih je imel z nakupi knjig, članarinami za društva, naročninami za časopise itd., razen leta 1870, ko je navedel, da je od skupnega zneska izdal za članarino za Kazino 6 gld, za Čitalnico 4 gld in za fotografije 14 gld, prav tako pa leta 1881, ko je navedel, da je porabil za fotografije 29 gld. Ker pa je vse tozadevne izdatke beležil v dnevnikih, si jih lahko pogledamo tudi nekoliko od bliže.

Precejšnje postavko predstavljajo naročnine za različne časopise in revije. Tako je npr. 1. 1. 1867 plačal letno naročnino za Oesterr. Zeitschrift für Berg- und Hüttenwesen 8 gld. Dne 30. 3. 1867 je plačal dvomesečno naročnino (april, maj) za Neue freie Presse 2,80 gld, 31. 5. 1867 pa še za junij 1,40 gld. Na Presse je bil naročen do konca junija 1867, po preselitvi v Idrijo pa se je naročil na več slovenskih časopisov. Tako je npr. 28. 3. 1868 plačal četrtletno naročnino za Slovenski Narod (2,60 gld), isto vsoto pa tudi 25. 6. 1868. Od leta 1869 naprej pa je naročnino za Slovenski Na-

rod plačeval za pol leta, (5 gld) ali leto (10 gld) vnaprej. Dne 28. 2. 1869 se je naročil na Allg. Familien-Zeitung in plačal zanj 42 kr, 3. 3. 1869 pa je v Trst poslal naročnino (35 kr), za list, *Juri* s puško. Dne 4. 6. 1870 se je naročil na Slovenski pravnik in poslal Razlagu 2 gld letne naročnine. Dne 8. 8. 1870 je Lipolda obiskal urednik lista *Tourist* Walter in ga prepričal, da se je naročil na omenjeni časopis. Za celoletno naročilo mu je Lipold izplačal 5,40 gld. Dne 1. 1. 1871 je poleg celoletne naročnine za Slovenski Narod (10 gld) plačal še letno naročnino za Bazar (za ženo Roso) 8 gld, Slovenski pravnik 4,20 gld in Vrtec 2,60 gld. Dne 3. 1. 1871 se je ponovno naročil na N. F. Presse in za prvo četrtletje plačal 2 gld, isto vsoto pa poslal na Dunaj tudi 15. 4. 1871.

Dne 1. 1. 1880 je plačal letno naročnino za *Frauenzeitung* 7,40 gld, polletno naročnino za list *Le Danube* 3,40 gld in letno naročnino za *Beamtenzeitung* 4 gld. Dne 15. 7. 1880 je plačal polletno naročnino za *Laibacher Tagblatt* 1,50 gld, 25. 9. 1881 letno naročnino za *Heimat* 5,80 gld, 28. 10. 1881 pa enomesečno naročnino (za november) za *Wiener Allg. Zeitung* 2,35 gld. Dne 1. 1. 1882 je plačal naročnino za *Illustrierte Frauenzeitung* 7,20 gld, za *Laibacher Wochenblatt* 5 gld in *Beamtenzeitung* 4 gld. Dne 28. 11. 1882 se je naročil tudi na *Kmetskega prijatelja* in dr. Edvardu Glantschniggu v Celje poslal 1,50 gld.⁴³

Lipold je bil tudi član različnih društev, od strogo strokovnih, pa vse do družabnih. Članarino zanje je poravnava ponavadi že v prvih dneh januarja vsakega leta. Letna članarina za Oesterr. Alpenverein je znašala v navedenem obdobju 3 gld, za *Naturwissenschaftlicher Verein* 2 gld, za Geološko združenje 5 gld, za Antropološko združenje na Dunaju, kateremu je pristopil februarja 1870, 5 gld, za Kranjsko kmetijsko družbo (od 1878 dalje) 2 gld, za Slovensko matico 2 gld (oziroma v letih 1878—1882 2,10 gld) in za Tehnično društvo za Kranjsko, kateremu je pristopil januarja 1883, 3 gld.

Dne 3. 7. 1867 je Lipold pristopil idrijski Kazini in za pristopnino odštel 1 gld, mesečna članarina pa je v letih 1867—1871 znašala 60 kr in v letih 1878—1883 1,20 gld. Dne 26. 8. 1867 pa je pristopil tudi idrijski Čitalnici (pristopnina 2 gld) in do septembra leta 1870 (ko je iz društva izstopil)⁴⁴ plačeval članarino v višini 50 kr na mesec. Od julija 1868 je bil član idrijskega Godbenega društva (40 kr mesečne članarine) in od leta 1882 verjetno tudi član *Deutscher Schulvereina*, čeprav je dne 6. 1. 1882 ob postavitvi 5 gld za omenjeno društvo v dnevniku pripisal: »Sammlung von mehrere Casino-Mitglieder«.

Podatkov o nakupih knjig je v dnevnikih izredno malo, kar je verjetno posledica dejstva, da je strokovno literaturo dobival brezplačno ali pa jo prebral na službenem mestu. Tako je npr. 13. 6. 1867 dal sinu Konradu za nakup angleškega učenika 1 gld. Dne 6. 8. 1867 je kupil beležke (*Notizbücheln*) zase in za gospodinjstvo in zanje odštel 2,05 gld. Dne 4. 1. 1868 je pri Giontiniju v Ljubljani odštel za slovensko-nemški slovar 1,50 gld, dne 17. 2. 1868 pa za Janežičev *Lehrbuch der slovenischen Sprache* 1,50 gld.⁴⁵ Dne 25. 5. 1869 je dal za 3 zvezke beležk (*Familienbücheln*) 1,30 gld. Dne 23. 7. 1871 je poslal *Schwarzbauerju* na Dunaj 2 gld za zbirko njegovih pesmi. Dne 16. 9. 1878 je dal za *Berg und Hütten-Kalender* 1,70 gld. Dne 27. 12. 1880 je poslal Beckovi knjigarni na Dunaju 3,35 gld za knjigo *Holubs Reise in Afrika*. Dne 18. 9. 1881 je poslal sinu Konradu na Dunaj 7,50 gld, da mu kupi *Largenfeldovo* knjigo *Frauenleben der Erde*. Dne 19. 12. 1882 je v Ljubljani kupil Jamesov angleško-nemški slovar za 2,70 gld.⁴⁶

⁴³ Poleg tega pa si je Lipold časnike izposojal tudi v Kazini in npr. dne 2. 4. 1879 plačal društvu za izposajo časopisov za II. in III. kvartal 5,31 gld.

⁴⁴ Ko je Lipold 25. 5. 1870 odklonil ponovno kandidaturo, so mu idrijski Slovenci to zamerili. In ko je 31. 7. 1870 priredila Čitalnica svoj društveni izlet, so mu vabilo poslali neposredno pred odhodom. Bil je užaljen in prijavil je svoj izstop iz društva. Od septembra 1870 dalje ni več plačeval članarine.

⁴⁵ Lipold ob prihodu v Idrijo ni povsem obvladal slovenskega jezika, zato je zaprosil šolskega upravitelja Juvana za pouk slovenščine. Pouk je trajal od januarja 1868 (17. 1. 1868 prva učna ura po Janežičevi slovenski čitanki) do srede 1869.

⁴⁶ Lipold je dajal tudi knjige in časopise v vezavo. Tako je npr. 11. 2. 1867 plačal knjigovezu Pitinkerju na Dunaju za vezavo knjig 3,80 gld. Dne 13. 4. 1870 je plačal za vezavo 6 letnikov *Illustrierte Zeitung* 2,40 gld, dne 16. 9. 1878 pa za vezavo 4 letnikov časopisa *Heimat* 5,80 gld.

Lipold je v dnevnikih posebej navajal tudi zneske za fotografije. Tako je npr. 15. 4. 1868 plačal za fotografije rudarskih uradnikov 4,12 gld, dne 20. 4. 1868 za fotografije občinskega sveta 1 gld, dne 26. 6. 1878 za 16 kosov fotografij Idrije 2,40 gld (torej 15 kr za kos) in dne 2. 7. 1878 za 4 fotografije uradnikov rudnika 2,80 gld.

V okviru te postavke pa je Lipold vodil tudi podatke za tiskanje posetnic in med drugim 7. 6. 1867 na Dunaju plačal za 100 posetnic 1,70 gld, dne 15. 1. 1869 pa Blazniku v Ljubljani odštel za isto število posetnic 2 gld.

9. Pohištvo, premičnine, popravila

V pregledu realnih izdatkov na koncu vsakega leta je Lipold to postavko razčlenil le v letih 1867—1871. Tako je leta 1867 porabil v ta namen kar 470 gld in sicer: za njegov in Florin portret 40 gld, za posodje 36 gld, za srebrno zajemalko z etuijem 17 gld in za ogledalo 10 gld. Leta 1868 je v ta namen izdal 94 gld, med drugim 10,50 gld za nočno mizico za Roso, 24 gld za dvocevno puško in 41 gld za razno pohištvo. Leta 1869 je porabil skupaj 97 gld, od tega samo za različno posodje in kozarce 18 gld. Leta 1870 je v ta namen porabil 76 gld, od tega 2 gld za popravilo divana. Leta 1871 pa je porabil v ta namen 64 gld, od tega samo za nakup divana 34 gld, za žlice 8 gld in nov potovalni kovček 6 gld.

V letih 1878—1872 Lipold posameznih postavk ob koncu leta ni posebej specificiral, seveda pa lahko iz dnevnikov dobimo še precej zanimivih podatkov.

Tako je npr. 12. 3. 1867 na Dunaju plačal za popravilo Ulrikine torbice 20 kr, dne 6. 4. 1867 pa za popravilo svoje ure 1,50 gld. Dne 6. 5. 1867 je dal za popravilo potovalnega kovčka 80 kr, za etui za kompas pa je odštel 80 kr. Dne 15. 6. 1867 je na Dunaju kupil etui za srebrni servis za 6 oseb in zanj odštel 7 gld, dne 11. 7. 1867 pa je rudniški uradnik Zazula zanj kupil na licitaciji v Spodnji Idriji med drugim naslednje: 1 okroglo mizo za 3 gld, malo mizo za 2,50 gld, 1 nočno omarico za 1,40 gld in 1 posteljo za 3,50 gld. Dne 17. 7. 1867 je poslal mizarju Kurnigu v Ljubljano denar za izdelavo zofe (17 gld), tri dni kasneje pa je odštel 2,70 gld za tri nočne posode in 3 pljuvalnike, 7,10 gld za stroj za makarone (Makaronsmaschine), 11,60 gld za porcelansko posodje in 11 gld za navadno kuhinjsko posodje. Dne 3. 8. 1867 je na Dunaju kupil tapete za špansko steno za 1,80 gld, dne 28. 9. 1867 je dal za mizo za dekliško sobo 3 gld, dne 9. 12. 1867 za visečo petrolejsko svetilko za Rosino delovno sobo 13,45 gld, za 1 petrolejko za svojo pisarno pa 2,75 gld itd.

10. Obutev

Do leta 1871 je Lipold v to postavko vključil zneske za nakup in popravilo čevljev celotne družine, v letih 1878—1882 pa le zneske za lastno obutev, medtem ko je porabo ostalih članov družine beležil v postavki gotovina ženi in otrokom. Za leta 1867—1871 je Lipold zneske specificiral takole: leta 1867 je od 54 gld porabil za obutev zase 3 gld, za sina Konrada 14 gld in za hčere 37 gld. Leta 1868 je od skupaj 78 gld porabil za obutev zase 16,50 gld, za ženo Roso 3,50 gld in za hčere 58 gld. Leta 1869 je od skupaj 72 gld porabil zase 8 gld, za hčere pa 64 gld. Leta 1870 je od skupaj 53 gld porabil zase 25 gld in za hčere 28 gld. Leta 1871 pa je od skupaj 30 gld porabil zase 14 gld in za hčere 16 gld. (Vsote iz let 1878—1882, ki so razvidne iz tabele, je v celoti porabil zase, zato jih ne bomo posebej navajali.)

Nekaj zneskov, ki jih je Lipold porabil za nakupe čevljev, smo navedli že v postavki gotovina ženi in otrokom (1878—1882), iz dnevnikov pa so razvidni še naslednji podatki: dne 5. 4. 1867 je dal za čevlje za Konrada 5 gld, za dve hčeri skupaj pa 3,60 gld. Dne 11. 7. 1880 je za dva para čevljev zase odštel 9,50 gld, dne 2. 7. 1882 pa je za 1 par novih čevljev plačal čevljarju Grommu 4,40 gld itd.⁴⁷

⁴⁷ Iz navedenih zneskov je razvidno, da so bile cene čevljev dokaj različne, pač odvisne od vrste in kakovosti izdelka.

11. Tobak in kadilski pripomočki

Ker je bil Lipold strasten kadilec — kadil je tako pipo, kot tudi cigarete in zlate cigare — pomenijo precejšnjo postavko tudi stroški za tobak in kadilske pripomočke. Kot je razvidno iz tabele, se ti zneski gibljejo od 51 gld v letu 1870 pa do 96 gld v letu 1882 in so skoraj vedno višji od stroškov za obutev.

Poglejmo si nekatere postavke, ki so razvidne iz dnevnikov.

Kadilni tobak je Lipold ponavadi kupoval po 2 zavitka naenkrat. V letih 1867—1871 je znašala cena dveh zavitkov 2,10 gld (tako na Dunaju kot tudi v Idriji), v letih 1878—1882 pa cena tobaka niha od 1,88 do 2,40 gld, s tem da je še vedno največkrat 2,10 gld.

Poleg pipe je Lipold kadil tudi cigarete. Tako si je npr. 20. 1. 1867 na Dunaju kupil 200 kosov cigaret in zanje odštel 3,60 gld, dne 8. 3. 1867 na Dunaju ter 6. 8. 1868 in 28. 10. 1868 v Idriji, pa je za 100 cigaret odštel 1,80 gld. Od konca leta 1868 se zneski za nakup cigaret v dnevnikih ne pojavljajo več, zato pa so zneski za nakup cigar pogostejši kot v prejšnjem obdobju. Iz dnevnikov je razvidno, da je kadil več vrst cigar, pri čemer je zanimivo, da ostanejo cene cigar v celotnem obravnavanem obdobju skoraj nespremenjene. Tako je npr. 6. 4. 1867 na Dunaju kupil 100 cigar Regalias No. 1 za 5,50 gld, dne 7. 6. 1867 pa za 100 cigar Cabanos odštel 5,50 gld. Dne 21. 6. 1868 je dal za 100 havank spet 5,50 gld, za 200 kosov navadnih inozemskih cigar pa 3,60 gld. Cena havank in navadnih inozemskih cigar ostane vse do leta 1871 ista, v letih 1878—1882 pa so cene cigar že nekoliko drugačne, pri čemer je zanimivo, da so se havanke nekoliko pocenile. Tako je npr. 15. 1. 1878 dal za 200 kosov Cuba cigar 7,30 gld, kar je bistveno manj kot v prejšnjem obdobju. Navadne inozemske cigare, ki jih še vedno kadi, vendar v manjšem obsegu (sedaj v glavnem kadi havanke — verjetno zaradi nižje cene), pa še vedno stanejo 1,80 gld za 100 kosov, kar je ista cena kot v letih 1867—1871.

Od časa do časa si Lipold nabavi tudi cigare Virginia (4,60 gld za 100 kosov) in cigare Regalia No. 1 (3,20 gld za 100 kosov), ki se v primerjavi s prejšnjim obdobjem tudi precej pocenijo. Na koncu še povejmo, da Lipold od aprila 1882 dalje kupuje Cuba cigare direktno od Tobačne tovarne v Ljubljani. Tako je bil 21. 4. 1882 pri njem na obisku zastopnik Tobačne tovarne Otto in od njega je kupil 300 Cuba cigar za 10,95 gld, dne 9. 11. 1882 pa je v Tobačno tovarno poslal 20 gld za 500 kosov cigar.

12. Razni in kalo

V okviru te postavke je Lipold beležil manjše zneske, ki jih ni uvrstil v nobeno drugo postavko (kalo), stroške za urejanje groba prve žene Flore in še nekatere manjše izdatke. Leta 1867 je znesek (503 gld), kot sem ga navedel v tabeli, previsok, saj sem vanj (zaradi boljše preglednosti) uvrstil tudi nekatere druge postavke, ki se pojavljajo samo v pregledu realnih izdatkov v letu 1867, ne pa tudi kasneje. Tako sem v to postavko vključil 244 gld, ki jih je porabil ob poroki z Roso, nadalje 59 gld za zdravnika in zdravila, več plačil banki 100 gld, poračun z bratom Janezom 38 gld, ekstra 12 gld, pod razno in kalo pa odpade le 50 gld. Nekako v tej višini pa se giblje omenjena postavka tudi v naslednjih letih: od 13 gld leta 1881 do 87 gld leta 1879.

Poglejmo si nekaj postavk, kot jih je razčlenil Lipold v pregledih realnih izdatkov ob koncu vsakega leta.

Leta 1868 je v ta namen porabil 47 gld, od tega samo za ureditev Florinega groba 12 gld. Leta 1869 je od skupaj 20 gld dal za ureditev Florinega groba 10 gld, za sveto mašo pa 3 gld. Leta 1870 je od skupaj 29 gld porabil za ureditev Florinega groba 10 gld in za kavcijo za ribiško zakupnino 3 gld, 7 gld pa je bilo kala. Leta 1871 je od skupaj 63 gld porabil za ureditev groba 15 gld, za pogrebne stroške urednika Slovenskega Naroda Tomšiča je prispeval 5 gld, kala pa je bilo 6 gld. Leta 1878

je od skupaj 70 gld porabil 10 gld za Florin grob, 12,50 gld pa je dal rekviem za bratom Janezom. Leta 1879 je od skupaj 62 gld dal 11 gld za lovsko zakupnino, za Florin grob pa 10 gld. V naslednjih letih pa je navedel le postavko 10 gld za ureditev Florinega groba, ne pa tudi drugih zneskov.

Zusammenfassung

FINANZIELLE HAUSHALTSFÜHRUNG DER FAMILIE LIPOLD IN DEN JAHREN 1867—1871 UND 1878—1883

Janez Cvirn

Der berühmte slowenische Geologe Markus Vinzenz Lipold (1816—1883) begann bereits während seiner Studienzeit Tagebücher zu führen, die heutzutage eine ausgezeichnete Quelle zur Erforschung seines Wirkens als Geologe und seiner Lebensweise vom Jahre 1850 an darstellen. Da er darin auch, all seine Einnahmen und Ausgaben — von den größten bis zu den kleinsten — aufzeichnete und außerdem am Jahresschluß noch eine Bilanz und Übersicht der realen Ausgaben ausarbeitete, finden wir in seinen Tagebüchern auch viele Angaben über die finanzielle Lage seiner Familie sowie über die Preise in dem angeführten Zeitabschnitt. Der vorliegende Beitrag behandelt die finanzielle Haushaltsführung der Familie in den Jahren 1867—1871 und 1878—1883 (für die Jahre 1872—1877 fehlen die Tagebücher), als Lipold Direktor des Quecksilberbergwerks in Idrija war, und zwar sind zunächst die Einkommen dargestellt, dann aber noch die realen Ausgaben von M. V. Lipold nach den einzelnen Jahren, während bestimmte Posten, die von größerem Interesse sind, auch eingehender analysiert werden.

Lipold gliedert Einnahmen in regelmäßige, außerordentliche und zeitweilige auf. Zu den **regelmäßigen** Einnahmen zählt er sein Gehalt sowie verschiedene Zugaben (Wohnungsentschädigung, Funktionszulage, Aktivitätszulage, Pferdepauschale, Jagdentschädigung), die in dem behandelten Zeitabschnitt ständig wechseln. Zu den **außerordentlichen** Einnahmen, die außer im Jahre 1887 sonst nie die regelmäßigen Einnahmen überschreiten, zählt er die Rückerstattung für die Dienstreisekosten, weiterhin Zinsen von staatlichen und privaten Obligationen, Remunerationen des Ministeriums für das Finanzwesen, Einnahmen aus persönlicher Arbeit und noch einige andere Einnahmen, unter denen nur 218 Gulden erwähnt werden sollen, die er im Jahre 1869 als Landtagsabgeordneter als Taggeld bekommen hat und die mit seinem Mandat im Krainer Landtag zusammenhängen. Zu den **zeitweiligen** Einnahmen zählt Lipold vor allem Darlehen, die er bei der Bank aufgenommen hat sowie im Jahre 1868 eine Kanzleipauschale. Ähnliche Posten trägt er auch unter die Rubrik zeitweilige Ausgaben ein, wo vom Jahre 1870 an noch der Posten 62,90 Gulden als Prämie für die Versicherung bei der Versicherungsanstalt 'Gresham' auftaucht.

Die realen Ausgaben gliedert Lipold am Ende jedes Jahres (gewöhnlich) auf 12 größere Posten auf, die er meist im Großen und ganzen noch spezifiziert. Im Rahmen des Postens **Haushalt** führt er Ausgaben auf für Kost, Getränke, Heizung, Gartenpflege, Stallwirtschaft, für das Dienstmädchen und die Gouvernante. Darunter ist der Posten Ernährung bestimmt am größten, wird jedoch von Lipold nicht genauer spezifiziert. Doch da er in den Tagebüchern alle anderen Ausgaben auflistet, die unter dem Posten Haushalt aufkommen (Getränke, Heizung, Stallwirtschaft usw.), kann man sich daraus wenigstens ungefähr eine Vorstellung davon machen, wieviel eine siebenköpfige Familie für Ernährung und wieviel für andere Bedürfnisse verbrauchte.

Den zweiten größeren Posten: **Bargeld für die Frau und die Kinder**, führt er in der Form auf, wie aus dem Titel hervorgeht, nur bis zum Jahr 1871, während er in den Jahren 1878—1883 hier noch Mittel zurechnet, die er für Kleidung und Schuhwerk für Frau und Kinder ausgibt. Deshalb sind die Beträge aus den Jahren 1878—1883 wesentlich höher als im ersten Zeitabschnitt, wo er solche Ausgaben getrennt aufführt. Dabei tritt — vor allem in den Jahren 1867—1871 — als größter Verbraucher von Vaters Geld der Sohn Konrad auf, der nach der Umsiedlung der Familie nach Idrija 1867 in Wien bleibt und dort über seine Verhältnisse lebt.

Unter dem dritten Posten erfaßt Lipold Ausgaben für **Kleidung, Wäsche und Bettwäsche**, wobei er in den Jahren 1867—1871 im Rahmen dieses Postens Ausgaben

für die Kleider der ganzen Familie führt, in den Jahren 1878—1883 allerdings nur die Kosten für die eigene Kleidung sowie für die Bettwäsche und Wäsche der ganzen Familie.

In dem folgenden Posten (**Unterhaltung und Gasthaus**) erfaßt Lipold Ausgaben für Theaterbesuche, Teilnahme an Bällen, Tombolen, verschiedenen Feierlichkeiten, für Einladungen nach Hause sowie Exkursionen, für Jour-fixe und Gaststättenbesuch.

Unter dem fünften Posten sammelt er Ausgaben für **Reisen**, und zwar sowohl Dienst- als auch Familienreisen. Dabei ist es interessant, daß im ersten Zeitabschnitt die Dienstreisen überwiegen, vom Jahre 1878 an aber Familienreisen, gab Lipold doch aus Gesundheitsgründen den Außendienst allmählich auf.

Unter dem sechsten Posten erfaßt er Ausgaben für **Post, Gebührenmarken und Steuern**, wobei es interessant ist, daß die Ausgaben für Post und Gebührenmarken in dem behandelten Zeitabschnitt auf einem ungefähr gleichen Niveau bleiben, während die Höhe der Steuern ständig wächst, eben im Verhältnis zu Lipolds immer höherem Gehalt.

Unter dem siebten Posten erfaßt Lipold Ausgaben für **Geschenke, Wohltätigkeit und Trinkgeld**, unter dem achten die für **Bücher, Zeitungen, Vereine und Fotografien**, unter dem neunten für **Möbel, bewegliche Güter** und verschiedene **Reparaturen**, unter dem zehnten Ausgaben für das **Schuhwerk**, wobei er in den Jahren 1867—1871 diesem Posten noch die Ausgaben für den Ankauf und die Reparatur der Schuhe für die ganze Familie anschließt, in den Jahren 1878—1883 allerdings nur Beträge für das eigene Schuhwerk.

Unter dem elften Posten führt er Ausgaben für **Tabak und Rauchutensilien** (außer Pfeife rauchte er auch Zigaretten, vor allem Zigarren), unter dem zwölften Posten (Verschiedenes) zeichnete er kleinere Beträge auf, die sich unter keinem anderen Posten einordnen ließen (Kalo), weiterhin Kosten für die Pflege des Grabes seiner ersten Frau Flora und noch einige anderen kleinere oder größere Ausgaben wie z. B. 5 Gulden als Beitrag zu den Begräbniskosten für Herrn Tomšič, den Redakteur des Slovenski Narod, im Jahre 1871.

CASOPIS ZA ZGODOVINO IN NARODOPISJE

Revija z najdaljšo tradicijo med slovensko zgodovinsko periodiko (v letu 1987 izide že njen 58. letnik) objavlja prispevke, ki niso zanimivi le za bralce iz severovzhodne Slovenije, saj posegajo tudi v širši okvir slovenske zgodovine.

ČZN izdaja Zgodovinsko društvo v Mariboru s sodelovanjem mariborske univerze. Naročiti ga je moč pri Založbi Obzorja, YU-62001 Maribor, Partizanska 5.

SLOVENSKA MATICA, YU-61000 Ljubljana, Trg osvoboditve 7,

med drugimi svojimi publikacijami zalaga in članom Zveze zgodovinskih društev Slovenije nudi po svojih članskih cenah tudi

Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 1/1971 — 4500 din.

Vsebina: Zmago Bufon — Naravoslovje v slovenskem narodnem prebujanju, Lavo Čermelj — Fizik Nace Klemenčič (1853—1901), Vladimir Murko — Staro in novo o življenju in delu Josipa Resslera, Franc Minařik — Ptujске lekarnе, lekarnarji in njihove hiše, Ante Stefančič — Kratek pregled zdravstvenega nadzorstva živil nekoč in danes s posebnim poudarkom na Sloveniji;

Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 2/1974 — 4500 din.

Vsebina: Vladimir Murko — Starejši slovenski znanstveniki in njihova vloga v evropski kulturni zgodovini — astronomi, Milko Matičetov — Zvezdna imena in izročila o zvezdah med Slovenci, France Adamič — Naš prispevek k razvoju genetike in žlahtnjenja rastlin, Zmago Bufon — Naravoslovje v slovenskem narodnem prebujanju II;

Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 3/1975 — 4500 din.

Vsebina: Drago Mušič in Janez Batis — Življenje in delo J. M. Žagarja (Žagarja), Peter Borisov — Sto dvajset let od ustanovitve naravnega zdravilnega zavoda na Bledu, Velimir Zavrnik — Mariborski tekst napotkov mojstra Albranta za zdravljenje konj;

Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 4/1979 — 4500 din.

Vsebina: Janko Pučnik — Razvoj vremenoslovja na Slovenskem, Zmago Bufon — Ivan Žiga Popovič kot naravoslovec in rodoljub, Karel Bajc — Ivan Žiga Popovič predhodnik oceanografije, Franjo Sevnik — Žagarstvo na Slovenskem, Jože Maček — Izbruh in širjenje krompirjeve plesni na Kranjskem v 19. stoletju, France Adamič — Stoletnica rojstva profesorja dr. Frana Jesenka.

Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 5—6/1981 — 4700 din.

Vsebina: France Habe, Andrej Kranjc — Delež Slovencev v speleologiji, Eman Pertl — Prvi slovenski zdravniki v Mariboru, France Adamič — Razvoj agrotehničnih znanosti na Slovenskem, Srdan Turk — Masivne in lesene konstrukcije na Slovenskem, Srdan Turk — Mihael Strukel (Strukelj) prvi redni univ. profesor med slovenskimi gradbeniki.

Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 7/1983 — 4800 din.

Bleiweisov zbornik s prispevki Boga Grafenauerja, Vasilija Melika, Petra Vodopivca, Franca Rozmana, Franceta Adamiča, Srdjana Bavdka, Milana Dolenca, Janeza Batisa, Petra Borisova, Bojana Štiha, Martine Orožen, Dušana Moravca, Staneta Grande, Velimirja Gjurina, Stefana Barbariča in Mirka Kambiča.

Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike 8/1985 — 4900 din.

Vsebina: Anton Ramovš, Vanda Kochanovsky-Devidé — Marko Vincenc Lipold (1816—1883), prvi slovenski geolog, Janez Strnad — Kako je Jožef Štefan odkril zakon o sevanju, Vladimir Murko — Resslerovi načrti za izkoriščanje vetrne energije, Avgust Hribovšek, Eman Pertl — Dr. Štefan Kočever, delavec za slovensko narodno in zdravstveno ledino, Aleksander Poznik — Osnovne Paracelsusove teze in njegovo bivanje v Ptuj, Jože Zadravec — Fragmenti iz ljudske medicine v severovzhodni Sloveniji.